

TENDINȚE ÎN EVOLUȚIA SISTEMELOR FISCALE ALE ȚĂRILOR MEMBRE ALE OCDE, UNIUNII EUROPENE ȘI ROMÂNIEI*

IULIAN VĂCĂREL

În introducerea articolului de față este prezentată succint evoluția politicilor fiscale în general, de-a lungul secolului al XX-lea, în diferite state ale lumii.

Subliniind, apoi, importanța istorică pe care organizațiile regionale au avut-o în orientarea politicilor fiscale în a II-a jumătate a secolului al XX-lea, autorul redă, în capitolele ulterioare, pe larg, politicile fiscale și evoluția lor în cadrul acestora.

Astfel, se prezintă evoluția politicilor fiscale ale statelor-membre OCDE și UE, pentru perioada mai sus amintită, apoi pentru România, în „ajunul aderării la UE”.

Concluziile articolului prezintă opiniile personale ale autorului cu privire la sistemul fiscal-bugetar al României, în noul context România – țară UE, sub forma unor analize și propuneri.

CONSIDERAȚII GENERALE

În secolul al XX-lea, istoria a consemnat importante mutații în politica fiscală promovată de statele lumii, ca urmare a pregătirii și purtării de războaie, a izbucnirii de crize economice și a asanării efectelor acestora, a dezvoltării infrastructurii, a consolidării și modernizării aparatului administrativ-polițienesc, a inaugurării unor măsuri sociale, ecologice sau de altă natură.

Astfel, începând din anii 1913–1916, în mai multe țări de pe continentul nostru, în locul impozitelor de *tip real*, dominante în evul mediu, ca și în primele stadii ale epocii moderne, au fost instituite impozite de *tip personal*. Așezate pe venit și pe profit, pe avere și pe circulația acesteia ori pe patrimoniu, impozitele personale făceau posibilă diferențierea sarcinilor fiscale, în funcție nu numai de natura și mărimea materiei impozabile, dar și de starea civilă a contribuabilului – persoană fizică – și de forma juridică de organizare a firmelor.

Tot în preajma primului război mondial, la taxele de consumație așezate pe anumite bunuri de larg consum s-a adăugat impozitul pe cifra de afaceri, care se percepea la vânzarea tuturor produselor industriale, indiferent dacă acestea erau destinate consumului, prelucrării industriale sau investițiilor. Cu timpul, și serviciile au devenit obiect al impunerii indirecte. Taxele vamale percepute în unele țări la exportul

---

* Articolul a fost elaborat în anul 2006 (N.R.)

anumitor produse, iar în altele, la import, au căpătat o importanță tot mai mare în alimentarea bugetului de stat, ca și în protejarea industriei și agriculturii autohtone.

Nevoile de resurse financiare publice în continuă creștere au făcut necesare instituirea de noi impozite directe și indirecte și transformarea unor dări cu caracter excepțional în venituri fiscale permanente.

În anii secolului trecut au avut loc repetate schimbări în structura și nivelul impozitelor, ca și în modul de așezare și percepere a acestora.

Astfel, în primele decenii ale secolului al XX-lea, în unele țări ființa un singur impozit pe venit, care se aplica atât persoanelor fizice cât și celor juridice, în timp ce în altele existau reglementări distincte, adaptate la specificul celor două categorii de contribuabili.

Impunerea directă era, de regulă, proporțională, fiind considerată ca răspunzând mai bine principiului egalității în fața legilor, susținut cu ardoare de adepții doctrinei liberale clasice. În mod frecvent, impunerea se făcea fie în cote diferite în funcție de natura (sursa) obiectului impozabil: proprietăți funciare, exploatare agricole, valori mobiliare, comerț, industrie, bănci, profesii libere, salarii și pensii etc., fie în aceeași cotă, fără deosebire.

Este important de menționat că, pe lângă impozitele proporționale stabilite pe grupe de venit (cedule), în unele țări se mai percepea un impozit progresiv pe venitul net din diverse surse, rămas după plata impozitelor elementare proporționale. Acest impozit se numea, după caz, suprataxă, impozit global, impozit supracotă etc.¹. Contribuția la buget a impozitului complementar progresiv era sensibil mai mică decât aceea a impozitului proporțional.

---

¹ Pentru ilustrare, ne vom referi la impozitele percepute în Regatul Unit, SUA, Franța, Republica Federală Germania și România.

În Regatul Unit, veniturile persoanelor fizice și ale societăților de persoane erau supuse impozitului pe venit (Income Tax), proporțional, și unui impozit suplimentar (Surtax), care era progresiv. La impozitul pe venit, impunerea se făcea în mod separat pe cinci cedule (grupe) de venituri, și anume: cedula A cuprindea veniturile proprietăților funciare și ale clădirilor, cedula B – veniturile din ocuparea terenurilor, cedula C – dobânzile aferente hârtiilor de valoare emise de stat, cedula D – veniturile din comerț, afaceri, industrie, profesii libere, venituri aferente valorilor mobiliare străine etc., iar cedula E – veniturile din salarii, pensii ș.a. Începând din anul bugetar 1959/1960, impozitul pe venit era de 7 șilingi și 9 pence la fiecare liră sterlină (adică 38,7%), iar impozitul suplimentar (începând din anul 1950/1951) se percepea în cote variind între 2 șilingi (10%) și 10 șilingi (50%).

Societățile de capital plăteau un impozit pe venit (Income Tax) și un impozit special pe profit (Profit Tax) care (începând din 1958) se percepea în proporție de 10% din profit.

În SUA (în anul 1964/1965) se percepea un impozit pe veniturile persoanelor fizice (Individual Income Tax), care era format dintr-un impozit proporțional de 3%, denumit Normal Tax, și unul progresiv, denumit Surtax.

Până în 1963, cotele impozitului suplimentar variau între 20% și 91%, pe anul 1964 între 16% și 77%, iar începând din 1965, între 14% și 70%. Indiferent de sursă, toate veniturile persoanelor fizice erau supuse aceluiași cote de impozit.

Impozitul pe veniturile corporațiilor era format dintr-o cotă, denumită Normal Tax (de 30%, până în anul 1963 și de 22%, din 1964), și dintr-o cotă suplimentară, Surtax, pentru partea din profitul net ce depășea 25000 de dolari.

În anii care au urmat după prima conflagrație mondială și mai cu seamă în perioada crizei economice mondiale din 1929–1933, sindicatele și forțele politice de stânga au militat pentru participarea populației la finanțarea cheltuielilor publice în continuă creștere, în raport cu capacitatea contributivă a fiecărei categorii sociale, pentru ușurarea poverii fiscale de pe umerii muncitorilor. Ca urmare, au fost legiferate: salariul minim neimpozabil, impunerea veniturilor în cote progresive pe tranșe, reduceri de impozite pentru anumite sarcini sociale (persoane aflate în întreținerea contribuabilului ș.a.) și ajutoare sau pensii pentru boală, invaliditate etc.

Redistribuirea veniturilor prin intermediul instrumentelor fiscale și bugetare s-a bucurat o vreme de sprijinul adepților doctrinei keynesiste, care a fost adoptată ca politică de stat într-o serie de țări, mai ales cele dezvoltate.

Prin anii '60 și după aceea, nu puțini economiști, adepți ai doctrinei liberale moderne, s-au pronunțat pentru retragerea statului din activitatea economică, renunțarea la folosirea impozitelor ca instrument de intervenție în economie, înlocuirea impunerii progresive a veniturilor persoanelor fizice cu impunerea proporțională, reducerea cotelor de impunere etc.

În orientarea politicilor fiscale un loc important, mai ales în cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, au avut organizațiile regionale: Comunitățile Economice Europene (devenite ulterior Uniunea Europeană), Asociația Europeană a Liberului Schimb, CEFTA, NAFTA ș.a. și organisme internaționale: GATT (ulterior Organizația Mondială a Comerțului), Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare ș.a.

În acest context, se cuvin amintite măsurile de liberalizare a comerțului între țările membre ale uniunilor vamale; scutirea de taxe vamale a mărfurilor originare din țările membre ale uniunilor economice regionale și promovarea unei politici vamale comune, în relațiile cu țările terțe; adoptarea unor reglementări comunitare în materie de impozite indirecte (taxa pe valoarea adăugată și unele accize), menite

---

În Franța, începând din 1960, persoanele fizice și societățile de persoane erau supuse impozitului pe veniturile persoanelor fizice, care era progresiv pe tranșe, în cote variind între 5% și 65%. În afară de acesta, se mai percepea un impozit complementar proporțional de 6%, având caracter provizoriu, precum și un vărsământ forțat asupra salariilor, pensiilor și pensiilor viagere.

Societățile de capital plăteau un impozit pe venit proporțional (50%), iar asociațiile și întreprinderile autonome de stat suportau impozitul respectiv într-o cotă mai redusă.

În Germania, persoanele fizice și societățile de persoane plăteau un impozit pe venit în cote progresive, variind între 20% și 60%, iar societățile de capital – un impozit proporțional de 51% pentru beneficiile nedistribuite și de 15% pentru cele distribuite.

În România, legea Vintilă Brătianu, din 1923, instituia șase impozite elementare proporționale pe venit și un impozit pe venitul global, progresiv. Cotele impozitelor proporționale erau diferențiate în funcție de proveniența veniturilor, de persoana care le realiza sau de natura întreprinderilor, astfel: venitul proprietăților agricole se impuneau cu 12% – 24%, venitul proprietăților clădite, cu 12% – 20%, veniturile capitalurilor imobiliare, cu 8% – 15%, veniturile întreprinderilor comerciale și industriale, cu 8%–12%, veniturile din salarii, cu 4%–8%, veniturile din profesii libere și ocupații neimpuse altor impozite, cu 5%–8%. Impozitul global se percepea în cote variind de la 1% la 30%. În anul 1934 impozitul global a fost înlocuit cu impozitul supracotă care era tot progresiv, dar nu se mai aplica asupra venitului net global, ci asupra fiecărui venit rămas după plata impozitului elementar proporțional.

să favorizeze buna funcționare a pieței unice; instituirea de reguli obligatorii pentru țările membre ale Acordului General pentru Tarife Vamale și Comerț (Organizația Mondială a Comerțului) cu privire la regimul compensării la frontiere, reglementarea ajutoarelor de stat sub forma subvențiilor (ajutoarelor) din fonduri publice și a avantajelor fiscale etc.

MUTAȚII INTERVENITE ÎN NIVELUL FISCALITĂȚII ȘI ÎN STRUCTURA IMPOZITELOR PERCEPUTE ÎN ȚĂRILE MEMBRE ALE OCDE, ÎN PERIOADA 1965–2002

Factorii endogeni și exogeni de mai sus s-au reflectat în nivelul și structura veniturilor fiscale de o manieră diferită de la o țară la alta, în decursul secolului trecut.

Pentru comparații internaționale, vom folosi gradul general de fiscalitate, calculat ca raport între veniturile fiscale totale (impozite, taxe și contribuții sociale) și produsul intern brut.

În perioada 1965–2002, pentru care dispunem de date oficiale², fiscalitatea medie a celor 30 de țări membre ale OCDE a crescut de la 25,8% la 36,3%, adică cu 10,5 puncte procentuale. Tendința de creștere a indicatorului respectiv variază însă sensibil de la o regiune la alta, și anume: de la 25,2% la 26,1% (sau cu 0,9 p.p.) în țările OCDE ale Americii de Nord (SUA, Canada și Mexic); de la 21,3% la 29,1% (sau cu 7,8 p.p.) în țările OCDE din regiunea Pacificului (Australia, Noua Zeelandă, Japonia și Republica Coreea) și de la 26,5% la 38,9% (sau cu 12,4 p.p.) în țările OCDE din Europa. Așadar, decalajul mediu de fiscalitate a crescut de la 5,2 p.p. la 12,8 p.p., adică de aproape 2,5 ori, mai ales datorită politicilor fiscale mai agresive promovate de țările europene. În cadrul țărilor OCDE din Europa, cele mai mari creșteri de fiscalitate se localizează în țările membre ale Uniunii Europene.

În timp, ritmul mediu de creștere a fiscalității a manifestat o oarecare tendință de încetinire. Astfel, în perioada 1965–1975, pe ansamblul țărilor OCDE, ponderea taxelor și contribuțiilor sociale în produsul intern brut a crescut cu 4,5 p.p.

„Până la primul șoc petrolier (1973–1974) creșterea puternică și aproape neîntreruptă a veniturilor reale a făcut posibilă majorarea nivelului impozitelor în toate țările membre ale OCDE, fără să provoace rezistențe politice importante. Deoarece veniturile persoanelor fizice creșteau în termeni reali, majorarea impozitelor pe venit a fost, probabil, mai puțin remarcată. Dacă a fost remarcată, creșterea impozitelor a fost în ansamblu acceptată, în virtutea unui consens, mai ales în țările europene cele mai bogate, în favoarea statului providență, ceea ce a permis și majorarea cotizațiilor pentru securitatea socială, fără să genereze proteste prea mari”³.

În decada următoare – 1975–1985 – nivelul fiscalității generale (globale) a crescut cu 3,3 puncte procentuale. Pe la jumătatea anilor '70, încetinirea creșterii

² OCDE, Revenue Statistics 1965–2003, edition 2004, table 3.

³ OCDE, Revenue Statistics 1965–2003, p. 44.

veniturilor reale a fost însoțită de creșterea șomajului, ceea ce a limitat capacitatea guvernelor de a-și procura venituri. „... *Din momentul în care veniturile reale disponibile ale electoratului au încetat să mai crească mult, majorarea impozitelor a suscitât mai frecvent protestele contribuabililor... Cu toate acestea, de la declanșarea recesiunii profunde care a urmat celui de al doilea șoc petrolier (1980) guvernele țărilor europene au fost obligate să sporească impozitele pentru finanțarea majorării cheltuielilor pentru securitatea socială și să acționeze pentru ținerea sub control a apariției de deficite bugetare potențial explozive*⁴”.

În perioada 1985–1995, gradul de fiscalitate generală a crescut cu 2,3 puncte procentuale. „*Aceasta a fost decada mai multor «revolte fiscale», care nu au avut loc neapărat în țările cu cele mai ridicate cote de impunere. Rezistența electoratului la noile majorări de impozite poate explica faptul că ponderile impozitelor în PIB au scăzut în 11 țări membre ale OCDE. De pe la jumătatea anilor '80, majoritatea țărilor membre ale OCDE au redus sensibil cotele impozitelor pe veniturile persoanelor fizice și pe profiturile societăților, însă incidența asupra veniturilor publice a importantelor reforme fiscale înfăptuite a fost, totuși, limitată, în măsura în care, în același timp, baza acestor impozite a fost lărgită prin restrângerea sau suprimarea deducerilor fiscale*”⁵.

În intervalul 1995–2002, gradul de fiscalitate pe ansamblul țărilor membre ale OCDE a înregistrat o creștere cu numai 0,3 puncte procentuale. „*Rezultatele înregistrate pe anii 2001 și 2002 și cele previzibile pe 2003 sugerează faptul că la începutul secolului XXI, media (neponderată) a ratei de impozitare în OCDE este posibil să fi încetat să mai crească.*”⁶

În spatele cifrelor medii ale fiscalității pe total OCDE și pe continente (regiuni) se ascund mari discrepante între țările membre⁷. Pentru ilustrare, arătăm că, în anul 1965, cele mai scăzute rate ale fiscalității se înregistrau în Turcia (10,6%), Spania (14,7%), Portugalia (15,8%), Elveția (19,6%) și Grecia (19,9%), iar cele mai ridicate în Suedia (35,0%), Franța (34,5%), Austria (33,9%), Olanda (32,8%), Germania (31,6%), Belgia (31,1%) și Finlanda (30,4%). Fiscalitatea în Suedia era, așadar, de 3,3 ori mai ridicată decât cea din Turcia.

Douăzeci de ani mai târziu (adică în 1985), cele mai joase rate ale fiscalității se înregistrau în Turcia (15,4%), Republica Coreea (16,0%), Mexic (17,0%), SUA (25,6%), Elveția (25,8%) și Portugalia (26,6%), iar cele mai ridicate în Suedia (48,2%), Danemarca (47,4%), Luxemburg (45,1%), Franța (43,8%), Norvegia (43,1%) și Olanda (42,8%). Fiscalitatea în Suedia era de 3,1 ori mai accentuată decât în Turcia.

În anul 2002, cele mai reduse ponderi ale veniturilor fiscale în produsul intern brut erau localizate în Mexic (18,1%), Republica Coreea (24,4%), Japonia (25,8%), SUA (26,4%) și Irlanda (28,4%), iar cele mai ridicate în Suedia (50,2%),

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Sursa datelor: Revenue Statistics 1965–2003, OCDE 2004, table 3.*

Danemarca (48,9%), Belgia (46,4%); Finlanda (45,9%), Austria și Franța (44,0%). Decalajul dintre gradul de fiscalitate realizat în Suedia era de 2,8 ori mai mare decât cel din Mexic.

Diferențele mari de fiscalitate de la o țară la alta se explică, pe de o parte, prin gradele diferite de dezvoltare economică a acestora, iar pe de alta, prin politicile promovate de autoritățile publice în relațiile cu populația: de satisfacere într-o largă măsură, din fondurile publice a nevoilor sociale (educație, sănătate, securitate socială, cultură) ale cetățenilor, sau de acoperire numai parțială a acestora, adică în parteneriat public – privat.

Țările industrializate au o capacitate mai mare de finanțare a obiectivelor considerate de interes public decât cele aflate pe trepte inferioare de dezvoltare. Tabelul nr. 1 arată cât din produsul intern brut realizat în anul 2003, de un număr de cinci țări dezvoltate și cinci mai puțin dezvoltate, rămâne acestora după plata impozitelor, taxelor și contribuțiilor sociale pentru consum, investiții și alte nevoi private, inclusiv pentru economisire.

Tabelul nr. 1

Produsul intern brut realizat și cel rămas după plata impozitelor, în medie pe un locuitor, în dolari SUA, în anul 2003

Țări membre ale Uniunii Europene cu cel mai mare PIB mediu pe locuitor				
Țara	PIB realizat	Grad de fiscalitate (%)	Total impozite	PIB rămas după plata impozitelor
Luxemburg	59 143	40,9	24 189	34 954
Danemarca	39 332	47,6	18 722	20 610
Irlanda	38 487	29,0	11 161	27 326
Suedia	33 676	50,2	16 906	16 770
Olanda	31 532	37,5	11 825	19 707
Țări membre ale Uniunii Europene cu cel mai mic PIB mediu pe locuitor				
Polonia	5 487	33,3	1 827	3 660
Ungaria	8 169	39,0	3 186	4 903
Republica Cehă	8 794	36,0	3 166	5 628
Portugalia	14 161	35,1	4 971	9 190
Grecia	15 608	35,1	5 478	10 130

Sursa: calculat pe baza datelor din *Human Development Report 2005*, published for the United Nations Development Programme, table 14 și din *Structures of the Taxation Systems in the European Union 1995–2004*, European Commission Doc. TAXUD E4/2006/Doc.3201, p. 215.

Din datele de mai sus rezultă că, în țările dezvoltate, partea rămasă din PIB după achitarea obligațiilor fiscale către autoritățile centrale, regionale și locale, fiind mult mai mare decât în țările mai puțin dezvoltate, acoperă nevoile de consum, de investiții și alte destinații private și realizarea de economii.

Bunăoară, partea din PIB rămasă după plata impozitelor, taxelor și contribuțiilor sociale, medie pe un locuitor, în Luxemburg, a întrecut, în anul 2003,

de 2,2–6,4 ori întregul produs intern brut realizat în Polonia, Ungaria, Republica Cehă, Portugalia sau Grecia. La fel în Olanda, produsul intern brut mediu pe locuitor, rămas după plata obligațiilor fiscale (care este cu 43,6% mai mic decât cel luxemburghez), a întrecut de 1,3–3,6 ori pe cel produs în fiecare din cele cinci țări menționate mai sus.

România, cu un PIB mediu pe locuitor și mai modest decât al țărilor mai sus citate (de 2 619 de dolari la cursul oficial al dolarului și de 7 277 de dolari la paritatea puterii de cumpărare), dispune de resurse și mai limitate pentru acoperirea nevoilor private.

Cuantumul impozitelor percepute de la persoane fizice și juridice este influențat și de politica statului în ceea ce privește finanțarea cheltuielilor cu caracter social. Unele state își asumă sarcina suportării, pe seama resurselor publice, a celei mai mari părți a cheltuielilor pentru învățământ, sănătate, cultură etc., în timp ce altele susțin efortul reclamat de aceste cheltuieli împreună cu beneficiarii acestora.

Un loc important în cheltuielile cu caracter social ocupă cele pentru ocrotirea sănătății, după cum rezultă din tabelul nr. 2.

Din datele prezentate în acest tabel, se desprinde concluzia că efortul pentru ocrotirea sănătății variază extrem de mult de la o țară la alta, în funcție de gradul de dezvoltare economică a fiecăreia, ca și de alți factori. În anul 2002, spre exemplu, acesta a variat între 14,6% din PIB în SUA și 5,0% în Republica Coreea, și, respectiv, între 5 274 de dolari în medie pe un locuitor în SUA și 420 de dolari în Turcia. Disparități la fel de mari între țări apar și în ceea ce privește proporția în care cheltuielile totale pentru sănătate sunt finanțate din fonduri publice și fonduri private. Într-o serie de țări dezvoltate sau mai puțin dezvoltate fondurile publice acoperă peste trei pătrimi din totalul acestora, în timp ce alte țări consacră acestei destinații mai puțin de 60%. Din prima categorie fac parte, spre exemplu, Republica Cehă (91,4%), Slovacia (89,4%), Luxemburg (85,4%), Suedia (85,3%), Norvegia (83,5%), Regatul Unit (83,4%), Danemarca (82,9%), Japonia (81,7%), Estonia (76,3%), Germania (78,5%), Franța (76,0%) ș.a., iar din cea de a doua categorie: SUA (44,9%), Mexic (44,9%), Grecia (52,9%), Republica Coreea (52,9%), Elveția (57,9%) ș.a.

România, asemenea altor țări în tranziție, a utilizat pentru sănătate, în 2002, 6,3% din produsul intern brut, adică 469 de dolari în medie pe un locuitor, din care 65,9% au fost suportate din fonduri publice și 34,1% din fonduri private. În țara noastră, efortul mediu pe locuitor pentru ocrotirea sănătății a fost apropiat de cel realizat de Letonia (477 de dolari), Bulgaria (499 de dolari), Federația Rusă (535 dolari) și Lituania (549 de dolari) și de 4,7–5,3 ori mai mic de cel făcut de țările dezvoltate ale Uniunii Europene.

Tabelul nr. 2

Cheltuielile totale pentru sănătate: pondere în PIB, mărime medie pe un locuitor în dolari SUA, finanțate din surse publice și, respectiv, din surse private, în procente față de total, în anul 2002

Țara	Total cheltuieli pentru sănătate		Finanțate din surse	
	Pondere în PIB (%)	Medii pe locuitor în dolari SUA	Publice % din total	Private % din total
SUA	14,6	5 274	44,9	55,1
Elveția	11,2	3 446	57,9	42,1
Germania	10,9	2 817	78,5	21,5
Franța	9,7	2 736	76,0	24,0
Norvegia	9,6	3 409	83,5	16,5
Canada	9,6	2 931	69,9	30,1
Grecia	9,5	1 814	52,9	49,1
Portugalia	9,3	1 702	70,5	29,5
Suedia	9,2	2 512	85,3	14,7
Belgia	9,1	2 515	71,2	28,8
Danemarca	8,8	2 583	82,9	17,1
Olanda	8,8	2 564	65,6	34,4
Slovenia	8,3	1 547	74,9	25,1
Japonia	7,9	2 133	81,7	18,3
Ungaria	7,8	1 078	70,2	29,8
Regatul Unit	7,7	2 160	83,4	16,6
Austria	7,7	2 220	69,9	30,1
Italia	7,7	2 166	75,6	24,4
Finlanda	7,3	1 943	75,7	24,3
Irlanda	7,3	2 367	75,2	24,8
Republica Cehă	7,0	1 118	91,4	8,6
Turcia	6,5	420	65,8	34,2
Luxemburg	6,2	3 066	85,4	14,6
Mexic	6,1	550	44,9	55,1
Polonia	6,1	657	72,4	27,6
Lituania	5,9	549	72,6	27,4
Slovacia	5,9	723	89,4	10,6
Letonia	5,1	477	64,1	35,9
Estonia	5,1	604	76,3	23,7
Republica Coreea	5,0	982	52,9	47,1

Notă: țările au fost ierarhizate în ordinea descrescândă a ponderii cheltuielilor pentru sănătate în produsul intern brut, realizat în 2002.

Sursa datelor: *The World Health Report 2005*, World Health Organization.

Eforturile țărilor membre ale OCDE pentru educație, ca pondere în produsul intern brut, și, respectiv, în cheltuielile publice sunt prezentate în tabelul nr. 3.

Tabelul nr. 3

Cheltuielile publice pentru educație, ca pondere în PIB, și, respectiv, în totalul cheltuielilor publice, ale țărilor membre ale OCDE, în anul 2000

în procente

Nr. crt.	Țara	Cheltuieli publice pentru educație		Nr. crt.	Țara	Cheltuieli publice pentru educație	
		în % din PIB	în % din total chelt. publice			în % din PIB	în % din total chelt. publice
1	SUA	4,8	15,5	16	Regatul Unit	4,5 ¹	11,4 ¹
2	Elveția	5,5 ¹	15,2 ¹	17	Austria	5,8	15,1
3	Germania	4,5	9,9	18	Italia	4,5 ¹	9,5 ¹
4	Franța	5,9 ¹	11,5 ¹	19	Finlanda	6,1 ¹	12,5 ¹
5	Norvegia	6,8	16,2	20	Irlanda	4,4	10,7
6	Canada	5,4	...	21	Republica Cehă	4,4	9,7
7	Grecia	3,7 ¹	7,0	22	Turcia	...	...
8	Portugalia	5,6 ¹	12,8 ¹	23	Luxemburg	3,7 ¹	8,5
9	Suedia	7,8 ¹	13,6 ¹	24	Mexic	4,4 ¹	22,6 ¹
10	Belgia	5,9 ¹	11,6	25	Polonia	5,2	12,2
11	Danemarca	8,2	15,3	26	Lituania	...	...
12	Olanda	4,8 ¹	10,4	27	Slovacia	4,3 ¹	13,8
13	Slovenia	...	...	28	Letonia	5,9	...
14	Japonia	3,5	10,5	29	Estonia	7,5 ¹	...
15	Ungaria	5,0	14,1	30	Republica Coreea	3,8	17,4

Notă: ¹ datele se referă la anul 1999;

... - lipsă date

Sursa: *Global Education digest 2003*, UNESCO Institute for Statistics, Montreal, 2003, table 7.

Potrivit informațiilor furnizate de UNESCO, cele mai mari eforturi pentru educație, din fonduri publice, în raport cu produsul intern brut fac Danemarca (8,2%), Suedia (7,8%), Estonia (7,5%), Norvegia (6,8%) și Finlanda (6,1%), adică țările nordice, iar cele mai modeste Japonia (3,5%), Luxemburg (3,7%), Grecia (3,7%) și Republica Coreea (3,8%). România (cu 3,5% din PIB) face parte din grupul țărilor europene care rezervă o parte mică dintr-un produs intern brut mediu pe locuitor dintre cele mai reduse de pe continent.

Nu puține țări puternic dezvoltate – Franța, Belgia, Austria, Elveția, SUA ș.a. – participă la finanțarea cheltuielilor pentru educație în parteneriat public – privat.

Este interesant de urmărit mutațiile intervenite în structura veniturilor fiscale ale țărilor membre OCDE în perioada de referință (a se vedea tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4

**Structura veniturilor fiscale pe ansamblul OCDE în perioada 1965–2002
(ani selecționați)**

în procente față de total

	1965	1975	1985	1995	2002
Impozite pe veniturile persoanelor fizice	26,1	29,7	29,7	27,0	26,0
Impozite pe profitul societăților	8,8	7,6	8,0	8,0	9,3
Cotizații pentru securitate socială	18,0	22,2	22,2	24,8	25,4
din care:					
– în sarcina salariaților	5,8	7,2	7,5	8,4	8,3
– în sarcina angajatorului	10,0	13,8	13,3	14,3	14,6
Impozite pe salarii și forța de muncă	1,0	1,3	1,2	0,9	1,0
Impozite pe avere (patrimoniu)	7,8	6,3	5,2	5,5	5,5
Impozite generale pe consum	13,5	14,5	16,4	17,7	18,7
Impozite pe anumite bunuri și servicii	24,1	17,6	16,2	13,0	11,3
Alte impozite	0,7	0,8	1,1	3,1	2,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: Revenue Statistics 1965 – 2003, OECD 2004, tables 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 29 și 31.

Ponderea impozitelor pe veniturile persoanelor fizice, pe profitul societăților, pe salarii și forța de muncă, luate împreună, în totalul veniturilor fiscale realizate pe ansamblul OCDE, a crescut de la 35,9% în 1965 la 38,9% în 1985, adică cu 3 puncte procentuale. În deceniul care a urmat – 1985–1995 – ponderea acestora, după o scădere de 3 p.p., a revenit la nivelul anului 1965; în anii perioadei 1995–2002, a avut loc o creștere de numai 0,4 p.p. Este interesant de remarcat faptul că în anii în care a avut loc diminuarea ponderii impozitelor pe profitul societăților, golul produs de această involuție, legată în mare măsură de cele două șocuri petroliere, a fost compensat de creșterea ponderii impozitelor pe veniturile persoanelor fizice.

Ponderea contribuțiilor pentru securitate socială a avut o evoluție continuu ascendentă, materializată într-o creștere de 7,7 p.p. în intervalul 1965–2002.

Impozitele pe avere (patrimoniu) și-au diminuat ponderea, în perioada de referință, de la 7,8% la 5,5%, adică cu 2,3 p.p.

Impozitele generale și speciale pe consum, luate împreună, și-au diminuat în mod sistematic ponderea de la 37,6% în 1965 la 30,0% în 2002, adică cu 7,6 p.p.

În urma măsurilor luate în perioada de referință, impozitele directe realizate pe ansamblul țărilor membre ale OCDE și-au sporit contribuția în totalul veniturilor fiscale cu 5,2 puncte procentuale, în timp ce impozitele indirecte și-au diminuat aportul în aceeași măsură. În anul 2002, impozitele directe, alcătuite din impozite, taxe și contribuții sociale, au procurat două treimi din totalul veniturilor fiscale, iar cele indirecte o treime.

Chiar și în condițiile eliminării din calcul a contribuțiilor sociale, impozitele directe continuă să dețină mai mult de jumătate din totalul veniturilor fiscale, și

anume: 53,3% în 1965, 57,7% în 1975, 56,7% în 1985, 55,0% în 1995 și 56,0% în 2002, iar impozitele indirecte diferența până la 100,0. *În decursul celor 37 de ani, ponderea impozitelor directe (exclusiv contribuțiile sociale) în totalul veniturilor fiscale a crescut cu 6,7 p.p., în timp ce ponderea impozitelor indirecte s-a micșorat în mod corespunzător.*

Așadar, *datele referitoare la structura veniturilor fiscale, în decursul perioadei 1965–2002, infirmă alegația celor care susțin că impozitele indirecte ar manifesta tendință de creștere. Dimpotrivă, acestea sunt în scădere.*

EVOLUȚII ALE IMPOZITELOR PERCEPUTE ÎN ȚĂRILE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE, ÎN PERIOADA 1995–2006

În cele ce urmează vom restrânge sfera investigațiilor de la OCDE, care numără 30 de țări membre, la Uniunea Europeană, care (din 2004) cuprinde 25 de țări și la care urmează să se alătore încă două (România și Bulgaria), de la 1 ianuarie 2007. Datele referitoare la spațiul comunitar, furnizate de statistica Uniunii Europene, prezintă avantajul că include și anii 2003–2004, care nu figurează în statistica OCDE disponibilă.

Deși între datele UE și cele ale OCDE există unele diferențe, determinate de metodologiile după care au fost stabilite, acestea nu alterează concluziile care se degajă din analiza lor. (De altfel, deosebiri metodologice de prelucrare există și în seria datelor OCDE referitoare la perioada 1965–2002).

Iată cum a evoluat *gradul de fiscalitate* pe ansamblul celor 25 de țări membre ale Uniunii Europene și separat pe cele 15, primite în organizație până în 2003, și, respectiv, 10 admise în 2004 (a se vedea tabelul nr. 5).

Tabelul nr. 5

Ponderea veniturilor fiscale totale (impozite, taxe și contribuții sociale) în produsul intern brut, în țările membre ale Uniunii Europene, în perioada 1995–2004, ani selecționați

în procente

Țara	PIB mediu pe locuitor realizat în 2003 în \$ SUA	1995	2000	2004	Media perioadei 1995–2004	Rata medie anuală de creștere în 1995–2004	Diferențe 2004 față de 1995 în p.p.
I. Țări primite în Uniunea Europeană până în anul 2003							
1. Luxemburg	59 143	42,4	40,4	40,1	41,1	–0,5	–2,3
2. Danemarca	39 332	48,8	49,4	48,8	48,8	–0,3	0,0
3. Irlanda	38 487	33,1	31,6	30,2	31,1	–1,6	–2,8
4. Suedia	33 676	49,0	53,4	50,5	51,4	–0,1	1,5
5. Olanda	31 532	40,5	41,5	37,8	39,7	–1,1	–2,7
6. Austria	31 289	41,3	42,8	42,6	43,2	0,2	1,3

continuare

Țara	PIB mediu pe locuitor realizat în 2003 în \$ SUA	1995	2000	2004	Media perioadei 1995–2004	Rata medie anuală de creștere în 1995–2004	Diferențe 2004 față de 1995 în p.p.
7. Finlanda	31 058	45,6	47,7	44,3	45,9	-0,4	-1,3
8. Regatul Unit	30 253	35,4	37,4	36,0	36,1	0,2	0,7
9. Franța	29 410	42,7	44,1	43,4	43,7	-0,1	0,7
10. Germania	29 115	39,8	41,9	38,7	40,3	-0,4	-1,1
11. Belgia	29 096	43,8	45,2	45,2	45,0	0,2	1,4
12. Italia	25 471	40,1	41,8	40,6	41,7	-0,2	0,6
13. Spania	20 404	32,7	33,9	34,6	33,5	0,5	1,9
14. Grecia	15 608	32,6	37,9	35,1	35,7	1,1	2,4
15. Portugalia	14 161	31,9	34,3	34,5	33,7	0,9	2,6
UE-15 medie ponderată		39,8	41,3	39,6	40,4	-0,2	-0,2
UE-15 medie neponderată		40,0	41,5	40,2	40,7	-0,1	0,2
II. Țări primite în Uniunea Europeană în anul 2004							
1. Cipru	14 786	26,9	30,5	34,1	29,7	3,0	7,2
2. Slovenia	13 909	40,2	38,5	39,7	39,0	0,1	-0,6
3. Malta	12 157	27,6	28,3	35,1	29,3	3,0	7,6
4. Republica Cehă	8 794	36,2	34,4	36,6	35,2	0,2	0,4
5. Ungaria	8 169	41,6	39,2	39,1	39,5	-0,5	-2,6
6. Estonia	6 713	37,9	32,6	32,6	34,1	-1,7	-5,3
7. Slovacia	6 033	40,5	33,2	30,3	34,6	-3,1	-10,1
8. Polonia	5 487	38,5	34,2	32,9	35,3	-1,7	-5,6
9. Lituania	5 274	28,6	30,0	28,4	29,6	-0,6	-0,2
10. Letonia	4 771	33,6	29,5	28,6	30,8	-2,1	-5,0
UE-10 medie ponderată		38,0	34,7	34,5	35,6	-1,0	-3,5
UE-10 medie neponderată		35,2	33,1	33,7	33,7	-0,4	-1,4
UE-25 medie ponderată		39,7	41,0	39,3	40,2	-0,3	-0,4
UE-25 medie neponderată		38,1	38,1	37,6	37,9	-0,2	-0,5

Notă: țările au fost ierarhizate în ordinea descrescândă a produsului intern brut mediu pe locuitor, realizat în anul 2003, în dolari SUA.

Sursa datelor: Human Development Report 2005, published for the United Nations Development Programme, table 14; European Commission, *Structures of the Taxation Systems in the European Union 1995–2004*, Doc. TAXUD E4/2006/Doc.3201, p. 215.

Din datele prezentate rezultă că fiscalitatea în UE-15 a înregistrat o ușoară diminuare în 2004 față de 1995 (-0,2 p.p.), ca medie ponderată și o creștere nesemnificativă (0,2 p.p.), ca medie neponderată. În schimb, fiscalitatea în UE-10 a scăzut atât ca medie ponderată (-3,5 p.p.), cât și ca medie neponderată (-1,4 p.p.). Pe ansamblul celor 25 de țări membre ale UE, fiscalitatea medie pe locuitor a înregistrat o ușoară diminuare (-0,4 p.p. ca medie ponderată și -0,5 p.p. ca medie neponderată).

În anul 2004, țările cu cea mai ridicată fiscalitate au fost: Suedia (50,5%), Danemarca (48,8%), Belgia (45,2%), Finlanda (44,3%) și Franța (43,4%), membre vechi ale Uniunii Europene, iar cea mai redusă fiscalitate s-a înregistrat în Lituania (28,4%), Letonia (28,6%), Slovacia (30,3%), Estonia (32,6%) și Polonia (32,9%), toate cinci aparținând ultimului val, care a avut loc în mai 2004.

În perioada de referință, cele mai mari creșteri ale fiscalității s-au înregistrat în: Cipru (cu 7,2 p.p.), Malta (7,6 p.p.), Grecia (2,5 p.p.) și Portugalia (2,6 p.p.), iar reduceri mai importante ale ratei fiscalității au avut loc în: Slovacia (-10,2 p.p.), Polonia (-5,6 p.p.), Estonia (-5,3 p.p.) și Letonia (-5,0 p.p.).

Ca urmare a modificărilor aduse legislației în intervalul 1995–2004, ecartul dintre fiscalitatea maximă și cea minimă înregistrat în 2004 (Suedia 50,5% și Lituania 28,4%) a rămas același ca cel din 1995 (Suedia 49,0% și Cipru 26,9%), adică de 22,1 p.p.

Între țările cu o fiscalitate ridicată și cele cu fiscalitate relativ redusă, în anul 2004 o poziție mediană au ocupat: Italia (40,6%), Luxemburg (40,1%), Slovenia (39,7%), Ungaria (39,1%) și Germania (38,7%).

Ponderile principalelor impozite și contribuții în totalul veniturilor fiscale, înregistrate în perioada 1995–2004, sunt prezentate în tabelul nr. 6.

Tabelul nr. 6

Mediile neponderate ale principalelor impozite și contribuții sociale în totalul veniturilor fiscale realizate în UE-15 și UE-10 în 1995–2004, ani selecționați

în procente

Denumirea impozitelor	Media neponder. în:	1995	2000	2004	Media 1995 – 2004	Rata medie anuală de creștere	Diferențe 2004 – 1995 în p.p.
Impozite pe veniturile pers. fizice	UE-15	25,9	25,1	25,0	25,2	-0,4	-0,9
Impozite pe veniturile pers. fizice	UE-10	17,2	16,8	17,1	17,1	-0,3	-0,1
Impozite pe profitul societăților	UE-15	6,8	9,1	7,8	8,1	1,1	1,0
Impozite pe profitul societăților	UE-10	8,3	7,6	7,8	7,9	-0,4	-0,6
Alte impozite directe	UE-15	2,7	2,9	3,2	2,8	1,2	0,5
Alte impozite directe	UE-10	1,6	1,6	1,4	1,6	-0,6	-0,2
Contribuții sociale	UE-15	29,5	27,8	28,9	28,6	-0,1	-0,6
Contribuții sociale	UE-10	32,8	33,9	33,1	33,5	0,3	0,3
Impozite indirecte	UE-15	35,2	35,3	35,9	35,5	0,2	0,8
Impozite indirecte	UE-10	40,3	40,5	41,6	40,4	0,1	1,3

Sursa: European Commission, *Structures of the Taxation Systems in the European Union 1995–2004*, Doc.TAXUD E4/2006/Doc.3201.

Din datele de mai sus rezultă că cele mai mari contribuții la veniturile fiscale ale UE-15, în 2004, au avut impozitele indirecte, în care se includ TVA, accizele ș.a. (35,9%), contribuțiile sociale (28,9%) și impozitele pe veniturile persoanelor fizice (25,0%); impozitele pe profitul societăților și alte impozite directe au avut un aport modest (7,8% și respectiv 3,2%). Veniturile fiscale ale celor 10 țări UE din ultimul val au provenit din TVA, accize ș.a. (41,6%), contribuții sociale (33,1%), impozite pe veniturile persoanelor fizice (17,1%), impozite pe profitul societăților (7,8%) și alte impozite directe (1,4%).

Atrage atenția faptul că *între ponderile celor două grupuri de țări există diferențe deloc neglijabile*. La UE-10 ponderi mai mari decât la UE-15 au avut impozitele indirecte (cu 5,7 p.p.) și contribuțiile sociale (cu 4,2 p.p.), iar ponderi mai mici impozitele pe veniturile persoanelor fizice (-7,9 p.p.) și alte impozite directe (-1,8 p.p.).

Aceste diferențe au fost rezultatul reducerii gradului de fiscalitate în Slovacia (de la 40,5% în 1995 la 30,3% în 2004), în Polonia (de la 38,5% la 32,9%) și în Estonia (de la 37,9% la 32,6%) și al creșterii fiscalității în Malta (de la 27,6% la 35,1%) și în Cipru (de la 26,9% la 34,1%). Modificări ale fiscalității, în perioada de referință, au avut loc nu numai în țările care au aderat la UE în 2004, dar și în cele cu vechime în UE, dar în proporții nesemnificative.

Statistica Uniunii Europene urmărește evoluția veniturilor fiscale realizate de țările membre nu numai pe surse de proveniență și după natura lor – directe și indirecte –, dar și după *caracterul implicit al impunerii*. Din acest ultim punct de vedere, impozitele se grupează în funcție de materia impozabilă pe care o vizează, și anume: munca salariată, consumul și capitalul.

Astfel, impozitele pe venit, impozitele pe salarii și contribuțiile sociale sunt considerate ca fiind obligații fiscale aferente muncii și sunt cuprinse în categoria *impozitelor implicite asupra muncii salariate*.

Impozitele prelevate asupra consumului de bunuri de către producătorii și consumatorii finali alcătuiesc *impozitele implicite asupra consumului*. Impozitele asupra veniturilor aferente economiilor și investițiilor curente, realizate de menaje (gospodării) și societăți, precum și prelevările care vizează capitalul acumulat de pe urma economiilor și investițiilor din perioadele anterioare fac parte din categoria *impozitelor implicite asupra capitalului*.

În anul 2004, impunerea implicită a muncii pe ansamblul țărilor membre ale Uniunii Europene a prezentat o rată a fiscalității de 35,9%, în UE-15 de 36,5%, iar în UE-10 de 34,7%. Aceste cifre medii neponderate ascund mari disparități, și anume: cele mai mici rate ale impozitelor implicite asupra muncii s-au înregistrat în: Cipru (23,1%), Malta (23,9%), Regatul Unit (24,8%) și Irlanda (26,3%), iar cele mai ridicate în: Suedia (45,9%), Belgia (43,0%), Franța (42,4%) și Italia (42,0).

Impunerea implicită a consumului a fost, în anul 2004, de 21,9% (medie neponderată) pe ansamblul UE, de 22,6% în UE-15 și de 20,8% în UE-10, cu disparități apreciabile între țări. Cele mai mici rate au fost înregistrate în Estonia (16,0%), Italia (16,8%), Malta (17,0%), Letonia și Grecia (17,5%), iar cele mai

ridicate în Danemarca (33,3%), Ungaria (28,6%), Finlanda (27,9%) și Suedia (27,6%).

Impunerea implicită a capitalului, în 2003 (pentru 2004 lipsesc date) a fost pe total UE 25,8%, pe UE-15 29,9% și UE-10 14,0%. Cele mai mici rate s-au înregistrat în Lituania (6,8%), Letonia (9,3%) și Estonia (10,3%), iar cele mai ridicate în Franța (37,0%), Portugalia (35,3%), Danemarca (35,0%) și Regatul Unit (33,7%).

Dintre impozite mai sunt detaliate impozitele pentru protecția mediului, în care intră: impozitul pe energie (5,4% din totalul veniturilor fiscale pe ansamblul țărilor UE în anul 2004), impozitul pe transport (1,9%) și impozitul pentru poluare (0,3%).

Ponderi peste medie s-au realizat la impozitul pe energie, în Luxemburg (7,9%), Letonia (7,5%), Republica Cehă și Slovenia (6,7%), Polonia (6,5%) ș.a.; la impozitul pe transport, în Cipru (5,7%), Malta (5,4%), Danemarca (4,0%), Irlanda (3,8%), Olanda (3,4%) ș.a., iar la impozitul pentru poluare în Olanda (1,6%), Estonia (0,9%) și Danemarca (0,7%).

În ultimii 10 ani, în țările membre ale Uniunii Europene au fost înfăptuite veritabile reforme fiscale sau cel puțin unele adaptări ale sistemelor fiscale în vigoare. Acestea au vizat atât impozitele directe, îndeosebi impozitul pe veniturile persoanelor fizice și impozitul pe profitul corporațiilor, cât și impozitele indirecte, mai ales taxele de consumație generale și speciale.

Măsurile de natură fiscală au fost luate în cele 15 țări intrate în Uniunea Europeană până în 2003, precum și în cele 10 țări acceptate în clubul comunitar în anul 2004. Măsurile respective, în unele țări, au dus la creșterea fiscalității, în timp ce în altele acestea au acționat în sens invers, contribuind la diminuarea sarcinilor fiscale. Deoarece factorii care au făcut necesară înfăptuirea reformelor fiscale (adaptărilor legislative) au variat de la o țară la alta, și efectele generate de acestea au fost diferite. Cu toate acestea, din analiza rezultatelor obținute pe ansamblul Uniunii Europene, pe grupe de țări și pe țări, se pot desprinde câteva trăsături generale.

Astfel, în țările care fac parte din grupul celor 15, cu un potențial economico-financiar ridicat, după anul 1999 au avut loc degrevări fiscale ale persoanelor fizice ca și ale companiilor. Impozitul pe veniturile persoanelor fizice și-a păstrat caracterul progresiv, dar a suferit o restrângere a numărului tranșelor de venit, o reducere a cotelor de impozit (în special a celei maxime), o diminuare a deducerilor din venitul global sau o înlocuire a acestora cu creditul fiscal.

Iată câteva exemple pentru ilustrare.

În *Austria*, în perioada 1988–2000 impozitul respectiv a funcționat ca impozit progresiv cu 5 tranșe de venit și tot atâtea cote, iar din 2005 numărul acestora s-a redus la 4, și anume: 0%, 38,333%, 43,596% și 50%. Cota 0% se aplică venitului neimpozabil de până la 10 000 de euro, iar cota maximă (de 50%) se aplică venitului impozabil de peste 51 000 de euro.

În *Germania*, reforma impozitului pe venitul personal s-a înfăptuit între 1999 și 2005 (în mod deosebit în anul 2000), în urma căreia contribuabilii au realizat

avantaje importante. Cota de bază este de 15%, iar cea maximă de 42% care se percepe la venitul ce depășește 52 152 de euro.

În *Irlanda*, cota cea mai mică a fost redusă de la 27% în 1996 la 20%, în anul 2001, iar cea mai mare de la 48% la 42%.

În *Olanda*, au avut loc mai multe reforme în anii '90, precum și în 2001. Sistemul de impunere a veniturii personale are trei componente și anume: prima cuprinde venitul din muncă, venitul din capital, dobânzile, venitul din chirii și câștigurile din capital și se impune cu cote progresive care merg de la 34,40% până la 52%. Cea de-a doua componentă cuprinde profitul distribuit al unei societăți închise, în care acționarii au interese deosebite, iar cea de a treia componentă – veniturile de la anumite active (depozite de economii, hârtii de valoare ș.a.). La componenta a doua cota este de 25%, iar la cea de a treia de 30%.

În *Portugalia*, se aplică un impozit progresiv diferențiat pe cele 7 tranșe de venit, cu cote de la 10,5% la 42,0%. Cota marginală se aplică la venitul care depășește 60 000 de euro. În Azore și Madera se practică cote mai reduse decât în metropolă.

În *Spania*, sistemul impozitului pe venitul personal a fost simplificat la reformele din 1999 și 2003; numărul tranșelor de venit a fost redus la 6, apoi la 5, iar cota maximă a scăzut de la 56% la 48% și apoi la 45%; cota minimă s-a diminuat de la 20% la 18% și apoi la 15%.

În *Regatul Unit*, impunerea veniturii personale este progresivă, cu cote de 10%, 22% și 40%.

Dintre țările ultimului val, cele mai multe au păstrat impunerea progresivă, iar câteva au trecut la impunerea proporțională.

Astfel, în *Republica Cehă* se aplică un impozit progresiv cu patru tranșe; din 2006, cotele cele mai mici au fost reduse de la 15% la 12%, respectiv de la 20% la 19%, iar cota cea mai mare a rămas la 32%.

În *Ungaria*, din anul 1992, s-a practicat impunerea progresivă cu trei tranșe de venit, iar din 2005 s-a redus numărul acestora la două, la care se aplică o cotă de 18% la venitul de până la 1,5 milioane de forinți și alta de 38%, la venitul care depășește acest plafon.

În *Polonia*, din anul 1995 și până în prezent au fost operate trei reduceri ale impozitului pe venitul personal. În prezent (2006) se practică trei cote de impunere, și anume: de 19%, 30% și 40%. Cota cea mai mică se aplică la venitul realizat de majoritatea contribuabililor, echivalent cu 10 088 de euro, iar cota maximă se aplică la venitul echivalent cu 20 176 de euro. Veniturile din vânzarea acțiunilor și a altor hârtii de valoare, din dobânzi și dividende interne se impune cu 19%.

În *Slovenia*, impunerea progresivă este diferențiată pe 6 tranșe de venit, cu tot atâtea cote de impozit, care pornesc de la 17% și ajung la 50%. Progresivitatea este întrucâtva temperată prin deducerile care operează la calculul veniturii impozabil. Asemenea deduceri se acordă la achizițiile de înscrisuri pe termen lung, la construcțiile rezidențiale, la ajutorul medical ș.a. O reducere de 40% se aplică la salariul mediu anual pentru studenți; contribuabilii în vârstă de peste 65 de ani

beneficiază de o reducere de 8%; o deducere de 10% din salariul mediu anual se acordă pentru primul copil sau dependent membru al familiei; pentru fiecare dintre copiii următori reducerea este de 5%.

În *Cipru*, din 1991 s-a practicat o impunere progresivă cu trei tranșe de venit în care s-au aplicat cote de 20%, 30% și 40%, dintre care ultimele două au fost reduse în anul 2003. În prezent se aplică cote de 20%, 25% și 30%.

În *Malta*, din anul 2003 impozitul pe venitul personal este progresiv pe 5 tranșe de venit, cărora le corespund tot atâtea cote de impunere, de la 5% la 35%.

Din anul 2004, *Estonia* practică impunerea proporțională a venitului personal (cu o cotă de 26,0%, redusă la 25,0% din anul următor). Cota unică se aplică la orice venit provenit din muncă și din capital (dividende, dobânzi, câștiguri din capital, chirii, drepturi de autor). Se impune venitul care depășește echivalentul a 1 304 de euro (1 074 euro în 2004).

În *Lituania*, din 1993 veniturile personale sunt impuse la un sistem dual de cote, diferențiate în funcție de natura veniturilor. Astfel, dividendele, dobânzile, chiriile, pensiile și câștigurile din capital se impun cu 15%, iar celelalte venituri cu 33%.

În *Letonia*, din anul 1995 la veniturile personale se aplică o cotă unică de 25%, cu excepția minimumului neimpozabil care este foarte scăzut (30 de euro).

Slovenia, în anul 2004 a adoptat impunerea proporțională, în locul celei progresive. Cu cota unică de 19% se impune venitul agregat provenit din muncă, pensii, afaceri, chirii, capital și activități ocazionale. Cu această cotă se impozitează și venitul provenit de la certificatele de participare, vaucere, cupoane de investiții, dobânzi la depozitele bancare ș.a.

Așadar, 21 de țări practică impunerea progresivă pe tranșe și numai 4 impunerea în cote proporționale. Se remarcă o tendință de reducere a sarcinii fiscale, prin diminuarea cotelor, lărgirea bazei de impunere, reconsiderarea elementelor de cheltuieli care se scad din venitul brut.

Obiectivul final vizat prin măsurile adoptate a fost ușurarea sarcinii fiscale a contribuabililor. Acest lucru s-a făcut însă în mod gradual pentru a nu crea goluri de venit greu de acoperit în bugetul public.

După măsurile luate în ultimii zece ani, cotele marginale în cazul impunerilor progresive, respectiv cota unică aplicabilă la impunerea proporțională, continuă să prezinte disparități deloc neglijabile, după cum se poate vedea din tabelul nr. 7.

Așadar, cotă nominală maximă aplicabilă în Danemarca (59%) este de 3,1 ori mai mare decât cota unică practică în Slovacia (19%). În cadrul grupului UE-15, cota maximă cea mai ridicată, aplicată în Danemarca (59%), întrece cota cea mai joasă aplicată în Luxemburg (39%) de 1,5 ori. Și mai mare este decalajul care există între țările din UE-10: cota cea mai ridicată aplicată în Slovenia (50%) întrece de 2,6 ori cota cea mai scăzută practică în Slovacia (19%).

Evoluții asemănătoare impozitului pe venitul personal întâlnim și *la impozitul pe profitul societăților*. În spațiul comunitar impunerea corporațiilor și-a păstrat caracterul proporțional, a fost menținut regimul fiscal mai blând, aplicat

întreprinderilor mici și mijlocii și celor care lucrează în condiții economice speciale, iar reformele întreprinse s-au aplicat diferit de la o țară la alta.

Iată câteva dintre măsurile adoptate de țări dezvoltate sau mai puțin dezvoltate pe linia impozitului pe profitul corporațiilor în ultimii 10 ani⁸.

Tabelul nr. 7

Cotele nominale maxime, respectiv cota nominală unică aplicabile în țările membre ale Uniunii Europene, în anul 2006

în procente

Țara	Cota maximă (cota unică)	Țara	Cota maximă (cota unică)
1. Danemarca	59,0	14. Regatul Unit	40,0
2. Suedia	56,6	15. Polonia	40,0
3. Olanda	52,0	16. Grecia	40,0
4. Finlanda	51,0	17. Luxemburg	39,0
5. Slovenia	50,0	18. Ungaria	38,0
6. Austria	50,0	19. Malta	35,0
7. Belgia	50,0	20. Lituania	33,0
8. Franța	48,1	21. Republica Cehă	32,0
9. Spania	45,0	22. Cipru	30,0
10. Italia	43,0	23. Letonia	25,0
11. Irlanda	42,0	24. Estonia	25,0
12. Germania	42,0	25. Slovacia	19,0
13. Portugalia	42,0		

Notă: țările au fost ierarhizate în ordinea descrescândă a cotei nominale maxime, respectiv unice.

Sursa: European Commission, *Structures of the Taxation Systems in the European Union 1995–2004*, Doc. TAXUD E4/2006/Doc.3201.

În *Austria*, bunăoară, în anul 2005, cota acestui impozit a fost redusă de la 34% la 25%, adică cu 9 puncte procentuale. În *Belgia*, reducerea cotei de impunere, aprobată în decembrie 2002, a fost la fel de accentuată, și anume de la 40,17% la 33,99%, adică cu 6,18 p.p., iar cota aplicabilă întreprinderilor mici și mijlocii a fost redusă de la 28,84% la 24,98% sau cu 3,86 p.p. În schimb, în *Danemarca* reducerea cotei aplicabile din 2005 a fost mult mai temperată, și anume de la 30% la 28%, adică cu numai 2 p.p.

În *Franța*, cota standard este de 33,3%; întreprinderile mici și mijlocii datorează un impozit de 15% pentru primii 38120 de euro profit, iar marile companii (care realizează o cifră de afaceri de peste 7 630 000 de euro) suportă o suprataxă adițională de 3,3%.

⁸ Vezi Revenue Statistics 1965–2003, OCDE 2004.

În *Germania*, impozitul pe profitul corporațiilor a fost reformat în două etape succesive: în ianuarie 2000, impozitul datorat pentru profitul nedistribuit a fost redus de la 45% la 40%, iar un an mai târziu s-a operat o nouă reducere a cotei aferente profitului nedistribuit de la 40% la 25% și de 30% pentru cel distribuit. Împreună cu impozitul local pe profitul din comerț și industrie, se ajunge la o cotă a impozitului pe profit combinat de 38,7%.

Grecia a ajustat impozitul pe profitul corporațiilor de la 40% la 37,5% în anul 2001, la 35% în 2002 și la 21% în 2006. În *Regatul Unit* regimul acestui impozit a fost în mai multe rânduri modificat: cota a fost redusă de la 33% în 1997 la 30% în 1999, iar la întreprinderile mici, de la 24% la 19%. Impozitul datorat de corporații este de 12,5% în *Irlanda*, de 28% în *Suedia*, de 29,6% în *Olanda* și de 35% în *Spania*.

Și în țările ultimului val au fost operate reduceri ale cotei cu care sunt impuse societățile. În *Slovacia*, spre exemplu, cota a fost redusă, la 1 ianuarie 2004, de la 25% la 19%, iar în *Republica Cehă* de la 26% în 2005 la 24% pentru 2006 și anii următori.

În *Ungaria* cota a fost redusă de la 18% în 1995 la 16% în 2004. În *Estonia*, în anul 2000, sistemul de impunere a corporațiilor a fost modificat în scopul încurajării acestora să aloce fonduri mai mari pentru investiții, capabile să accelereze creșterea economică. Profitul reținut nu se impozitează, iar cel distribuit se taxează cu 24%, la fel ca și venitul persoanelor fizice. În *Letonia*, impozitul pe profit a fost redus de la 25% în 2001 la 15% în 2004, iar în *Lituania* de la 24% în 1995 la 15% în 2002. În *Polonia*, cotele acestui impozit au suferit reduceri semnificative, la intervale scurte de timp, și anume: de la 40% în 1996 la 38% în 1997, la 36% în 1998, la 34% în 1999, la 30% în 2000, la 28% în 2001, la 27% în 2003 și la 19% în 2004.

Cele de mai sus evidențiază faptul că *unele țări au operat reduceri substanțiale de cote, în timp ce altele au procedat mai prudent, operând reduceri mai mici, dar mai dese. Se poate spune că prin măsurile de reducere a fiscalității s-a urmărit creșterea capacității concurențiale a întreprinderilor, crearea de noi locuri de muncă și atragerea investițiilor străine de capital*. Rezultatele înregistrate trebuie judecate prin prisma formării brute de capital, a evoluției productivității muncii, a produsului intern brut și nu în ultimul rând a șomajului.

La impozitul pe profitul societăților, ca și la impozitul pe venitul persoanelor fizice, în urma măsurilor adoptate în ultimii 10 ani, continuă să se înregistreze mari distorsiuni între gradul de fiscalitate existent în prezent în țările comunitare, după cum se poate vedea din tabelul nr. 8.

Pe ansamblul Uniunii Europene, ecartul între cota cea mai ridicată de impunere a profitului corporațiilor (38,6% în *Germania*) și cea mai scăzută (10,0% în *Cipru*) este de 28,6 puncte procentuale. Altfel spus, în *Germania* gradul de fiscalitate a societăților este de 3,9 ori mai ridicat decât în *Cipru*. În UE-15, *Germania* (cu 38,6%) și *Irlanda* (cu 12,5%) se află la o distanță de 26,1 p.p. una față de cealaltă, iar în UE-10, cea mai ridicată cotă se practică în *Malta* (35,0%), iar cea mai redusă în *Cipru* (10,0%), adică la o diferență de 25,0 de puncte procentuale.

Comparațiile internaționale în problema impozitelor directe trebuie privite, totuși, cu prudență, deoarece reglementările referitoare la determinarea venitului (profitului) impozabil și în mod deosebit deducerile de cheltuieli care se iau în considerare diferă sensibil de la o țară la alta.

Nu există o orientare unitară a politicii fiscale nici în rândul vechilor țări comunitare și nici în cel al proaspetelor admise în UE. De altfel, Tratatul de la Maastricht a lăsat problema impozitelor directe în competența națională, autoritățile comunitare rezervându-și dreptul de a da directive numai în domeniul impozitelor indirecte: TVA, accize la petrol, alcool și tutun.

Tabelul nr. 8

Cotele de impunere a profitului societăților din țările membre ale Uniunii Europene

în procente

Țara	Cota nominală de impozit	Țara	Cota nominală de impozit
1. Germania	38,6	14. Austria	25,0
2. Malta	35,0	15. Spania	24,0
3. Belgia	34,0	16. Estonia	24,0
4. Franța	33,3	17. Republica Cehă	24,0
5. Italia	33,0	18. Luxemburg	22,9
6. Regatul Unit	30,0	19. Slovacia	19,0
7. Olanda	29,6	20. Polonia	19,0
8. Grecia	29,0	21. Ungaria	16,0
9. Suedia	28,0	22. Lituania	15,0
10. Danemarca	28,0	23. Letonia	15,0
11. Portugalia	27,5	24. Irlanda	12,5
12. Finlanda	26,0	25. Cipru	10,0
13. Slovenia	25,0		

Sursa: European Commission, Structures of the Taxation Systems in the European Union 1995–2004, Doc. TAXUD E4/2006/Doc.3201.

La impozitele indirecte, reglementările țărilor membre ale UE sunt în general armonizate cu directivele comunitare. La taxa pe valoarea adăugată, spre exemplu, țările membre au stabilit cote standard care merg de la 15% la 25%, adică cu până la 10 puncte procentuale peste nivelul minim obligatoriu (de 15%). Printre țările cu cotele cele mai mari se numără: Danemarca și Ungaria (25%), Polonia (22%), Irlanda și Portugalia (21%), Austria, Slovacia și Slovenia (20%). La nivel minim (de 15%) se situează Cipru și Luxemburg, iar cu 1–3 p.p. peste acesta Germania și Spania (16%), Regatul Unit (17,5%), Estonia, Letonia, Lituania și Malta (18%).

La taxa redusă, țările membre au folosit marja legală de manevră atât în ce privește nivelul cotei aprobate, cât și lista produselor la care percep cote reduse.

Cote reduse la nivel minim sau cu 1–2 p.p. peste acesta practică: Republica Cehă, Estonia, Letonia, Lituania, Malta și Portugalia (5%), Franța (5,5%), Olanda, Bulgaria și Luxemburg (6%), Spania, Germania și Polonia (7%), iar cote cu 8 – 9 p.p. peste nivelul minim practică: Slovacia (14%), Irlanda (13,5%) Belgia și Ungaria (12%).

Este important de remarcat că și țările dezvoltate, cu un nivel de trai ridicat al populației, percep taxe reduse la produse de primă necesitate. Astfel, în Germania taxe reduse se aplică la alimentele de bază, la transportul public și la cărți; în Belgia la alimente, apă, produse farmaceutice, animale vii (living animals), artă și publicații ș.a. În Luxemburg se aplică taxe reduse ori foarte reduse la alimente și băuturi, produse farmaceutice, cărți și ziare, transport de persoane, gaz, curent electric și flori. Alimentele, apa, produsele farmaceutice, arta, evenimentele culturale și publicațiile beneficiază de taxarea cu cotă redusă și în Olanda.

În Grecia, taxa pe valoarea adăugată cu cotă redusă se percepe la alimente proaspete, produse farmaceutice, transport, electricitate, la unele servicii (hoteluri, restaurante, cafenele, servicii medicale și stomatologice), precum și la cărți și reviste.

Țările din ultimul val aplică taxe reduse aproximativ la același gen de produse și servicii de primă necesitate, ca și țările cu vechime în UE.

În tabelul nr. 9 este prezentat nivelul cotelor practicate la taxa pe valoarea adăugată în țările membre ale Uniunii Europene.

Tabelul nr. 9

Cota standard și cotele reduse și foarte reduse ale taxei pe valoarea adăugată practicate în țările membre ale Uniunii Europene, în anul 2006

în procente

Nr. crt.	Țara	Cota standard	Cote reduse și foarte reduse
Țări membre ale Uniunii Europene 15			
1.	Luxemburg	15	3; 6
2.	Danemarca	25	0
3.	Irlanda	21	13,5
4.	Suedia	...	...
5.	Olanda	19	6
6.	Austria	20	10
7.	Finlanda	...	...
8.	Regatul Unit	17,5	8
9.	Franța	19,6	2,1; 5,5
10.	Germania	16	7
11.	Belgia	21	6; 12
12.	Italia	...	...
13.	Spania	16	4; 7
14.	Grecia	19	4,5; 9
15.	Portugalia	21	5; 12

Nr. crt.	Țara	Cota standard	Cote reduse și foarte reduse
Țări membre ale Uniunii Europene 10			
1.	Cipru	15	8
2.	Slovenia	20	8,5
3.	Malta	18	5
4.	Republica Cehă	19	5
5.	Ungaria	25	–
6.	Estonia	18	5
7.	Slovacia	20	14
8.	Polonia	22	3; 7
9.	Lituania	18	5
10.	Letonia	18	5

Notă: țările au fost ierarhizate în ordinea descrescândă a produsului intern brut pe cap de locuitor, în dolari SUA, realizat în anul 2003.

... – lipsă date.

Sursa: European Commission, *Structures of the Taxation Systems in the European Union 1995–2003*, Doc. TAXUD E₄/2006/Doc.3201.

SISTEMUL FISCAL AL ROMÂNIEI ÎN AJUNUL ADERĂRII LA UNIUNEA EUROPEANĂ

Procesul de apropiere a țării noastre de Comunitățile Economice Europene, pe planul relațiilor de cooperare economică-comercială, a început în anii '70, când au fost încheiate primele aranjamente și acorduri cu autoritățile de la Bruxelles.

Este vorba de aranjamentele tehnice privind prețurile minime la exportul unor produse agroalimentare românești în Piața Comună (1970), Acordul privind comerțul cu produse textile (1977), Aranjamentul privind comerțul cu produse siderurgice (1978), Acordul privind comerțul cu produse industriale (altele decât cele textile și siderurgice) și Acordul pentru crearea unei Comisii mixte România – CEE (intrate în vigoare în 1981).

În anul 1982, România și-a exprimat disponibilitatea negocierii unui acord și mai cuprinzător cu CEE, vizând comerțul și cooperarea comercială și economică dintre cele două părți. Comunitatea a dat curs cererii noastre și a organizat patru runde de negocieri exploratorii la nivel de experți cu privire la conținutul acordului, dar a condiționat încheierea acestuia de recunoașterea diplomatică a CEE de către țara noastră. Documentele încheiate până atunci constituie o dovadă a faptului că România recunoscuse *de facto* CEE ca entitate internațională cu personalitate juridică. Factori politici au făcut însă ca negocierile cu autoritățile de la Bruxelles să fie întrerupte și să fie reluate abia în 1990 (acordul respectiv a intrat în vigoare la 1 mai 1991).

După admiterea țării noastre în „Grupul celor 77”, România a făcut demersuri pe lângă CEE să i se recunoască statutul de țară în curs de dezvoltare și, pe această bază, să fie înscrisă pe lista țărilor beneficiare de preferințe vamale generalizate.

Ca urmare, începând din anul 1974 o serie de produse românești au fost acceptate la import în Piața Comună, în scutire totală sau parțială de taxe vamale.

În trecut fie spus, România a fost singura țară socialistă care a manifestat o largă deschidere către Piața Comună, în pofida interdicției formale de către CAER de a stabili contacte și de a încheia acorduri cu autoritățile comunitare de la Bruxelles.

După 1989, pasul următor făcut de țara noastră în relațiile cu Comunitățile Europene l-a constituit semnarea Acordului de Asociere a României cu acestea (1993). Documentul prevede *apropierea legislației* din țara noastră față de legislația comunitară. Considerând această apropiere drept o *precondiție majoră pentru integrarea economică a țării asociate în Comunitate*, s-a prevăzut obligația țării asociate de a lua măsuri menite să apropie reglementările naționale de cele comunitare, acordându-se prioritate mai multor domenii, între care: cel vamal, bancar, *impozitele directe și indirecte*, serviciile financiare ș.a.

Un alt moment important, care a marcat relațiile româno-comunitare, l-a constituit semnarea (în 1992) de către cei 12 șefi de stat și de guvern a Tratatului cu privire la Uniunea Europeană de la Maastricht. După cum se știe, acest document a stabilit, între altele, criteriile de convergență referitoare la: deficitul financiar public, mărimea datoriei publice în raport cu produsul intern brut, rata dobânzii pe termen lung, stabilitatea prețurilor și marjele de fluctuație ale cursurilor monedelor. Aceste criterii, obligatorii pentru statele membre ale UE, au constituit repere importante și pentru cele care aspirau să fie primite în Uniune.

Așadar, respectarea cu strictețe a angajamentelor asumate prin Acordul de Asociere a României la Comunitățile Europene și a prevederilor Tratatului de la Maastricht în domeniile economice și financiar-monetare a devenit o preocupare constantă a autorităților de la București în întreaga perioadă de preaderare. Acestea au fost supravegheate cu atenție atât de organele comunitare, cât și de organismele financiare internaționale, în măsura în care acestea aveau tangență cu aranjamentele *stand-by* încheiate de România cu FMI și cu acordurile de împrumut perfectate cu Banca Mondială.

În toate rapoartele de țară anuale referitoare la România, din 1997 și până în 2005, Comisia Europeană consemna stadiul măsurilor luate de țara noastră pentru transpunerea în legislația română a *acquis*-ului comunitar în materie de fiscalitate.

În Avizul său din iulie 1997, spre exemplu, Comisia Europeană estima că transpunerea *acquis*-ului comunitar în domeniul fiscalității directe nu ar trebui să provoace țării noastre dificultăți deosebite. În ceea ce privește fiscalitatea indirectă, Comisia invita România să facă eforturi susținute pentru a putea realiza, într-un termen mediu, *acquis*-ul în materie de TVA și de accize.

În Raportul din 1998, Comisia constata obținerea anumitor progrese în sectorul TVA, dar insista asupra necesității de a continua eforturile în acest domeniu, precum și în sectorul accizelor, în scopul alinierii depline a legislației naționale la *acquis*-ul comunitar. De această manieră, an de an, Comisia de la

Bruxelles menționa, în rapoartele sale, rezultatele pozitive obținute în transpunerea reglementărilor comunitare în ceea ce privește impozitele directe și indirecte, întârzierile înregistrate față de termenele stabilite, precum și măsurile care urmau să fie luate în continuare.

Raportul din 2003 evidenția înregistrarea anumitor progrese în ceea ce privește alinierea la *acquis*-ul fiscal și în domeniul reformei administrative. Cu toate acestea, el preciza că România trebuie să mențină ritmul său de transpunere în toate domeniile a *acquis*-ului, să acorde o atenție specială reformei și modernizării administrației fiscale și să se preocupe de îmbunătățirea sistemelor sale de tehnologie a informației.

În același Raport se menționa încheierea provizorie a negocierilor referitoare la capitolul consacrat fiscalității. România a obținut o perioadă de tranziție pentru aplicarea reglementărilor comunitare privind accizele și taxa pe valoarea adăugată. În ansamblu, România își respectă angajamentele și exigențele care decurg din negocierile de aderare referitoare la fiscalitate, se precizează în concluzie în Raportul respectiv.

De aceeași manieră pozitivă Comisia Europeană evidenția, în Raportul din 2004, progresele constatate pe linia implementării *acquis*-ului și intrarea în vigoare a Codului fiscal și a Codului de procedură fiscală.

În sfârșit, Raportul din 2005 concluziona că România respectă de o manieră generală angajamentele asumate în ceea ce privește taxa pe valoarea adăugată, accizele și fiscalitatea directă. Totodată ea ar trebui să completeze alinierea legislației sale la *acquis*-ul comunitar în mai multe domenii, printre care modernizarea administrației sale fiscale. Această din urmă remarcă pornește de la faptul că nivelul colectării veniturilor fiscale continuă să fie mediocru, ca și capacitatea de control a statului în special în domeniul taxei pe valoarea adăugată.

În Rapoartele din 2004 și 2005 sunt evidențiate o serie de întârzieri în ceea ce privește transpunerea în legislația țării noastre a unor directive comunitare în materie de impozite directe.

Așadar, autoritățile de la Bruxelles au confirmat, în 2005, faptul că România și-a respectat angajamentele asumate față de Uniunea Europeană în ceea ce privește implementarea acquis-ului comunitar în legislația țării noastre în materie de fiscalitate.

Pentru a putea emite judecăți de valoare cu privire la sistemul nostru fiscal, acest lucru este important, dar nu suficient. Este necesar să se dea răspunsuri pertinente la mai multe întrebări, printre care: sistemul fiscal al României, în vigoare în ajunul aderării la Uniunea Europeană, corespunde oare provocărilor acestui eveniment istoric? Cu veniturile fiscale colectate din impozite directe și indirecte și din contribuții sociale se vor putea oare acoperi cheltuielile aferente programului de dezvoltare a țării prevăzut pe 2007 și anii următori, precum și obligațiile ce revin României în calitate de membru al Uniunii Europene?

Pentru a ne onora angajamentele asumate față de UE în timpul negocierilor de aderare pe linia agriculturii și a dezvoltării rurale, a protecției mediului, a

transporturilor etc. sunt necesare fonduri uriașe care urmează să fie procurate în foarte mare măsură din surse interne. Accesul la fondurile structurale este condiționat de existența proiectelor bine fundamentate, precum și de capacitatea de a asigura fondurile necesare cofinanțării. Este oare capabil sistemul nostru fiscal să răspundă acestei sarcini? Gradul actual de fiscalitate corespunde necesităților și posibilităților țării noastre? Este oare echilibrată repartizarea poverii fiscale pe categorii sociale? Este oare corespunzătoare proporția în care se procură resurse financiare publice prin impozite directe și indirecte? Sunt oare bine armonizate politicile fiscal-bugetare cu cele monetare și valutare?

În cele ce urmează, vom încerca să oferim câteva elemente pentru a ușura înțelegerea problemelor care se pun în materie de fiscalitate.

În tabelul nr. 10, se prezintă evoluția gradului general de fiscalitate al țării noastre, exprimat ca raport între totalul impozitelor, taxelor și contribuțiilor sociale colectate la bugetul general consolidat și produsul intern brut în perioada 1995–2005.

Tabelul nr. 10

Evoluția gradului de fiscalitate generală în România în perioada 1995–2005

în procente

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Gradul general de fiscalitate	32,1	29,9	30,3	31,5	32,8	31,2	30,1	29,6	29,8	29,6	29,7

Sursa datelor: Ministerul Finanțelor Publice.

În perioada de referință, gradul de fiscalitate a variat între 29,6% (în 2002 și 2004) și 32,8% (în 1999). Începând din anul 1999, fiscalitatea a fost în scădere. În ultimii patru ani, ponderea impozitelor în produsul intern brut a rămas aproape constantă. Faptul că, în intervalul 2001–2005, creșterea produsului intern brut a înregistrat valori medii anuale de peste 5% (cu excepția anului 2004 când aceasta a fost 4,1%) ne face să credem că gradul de fiscalitate actual este în jur de 30%. Această cifră este aproximativ la nivelul Slovaciei (30,3% în 2004), dar cu 3,7 puncte procentuale sub media celor 10 țări ale ultimului val. Valori peste medie au realizat Slovenia (39,7%), Ungaria (39,1%) și Republica Cehă (36,6%). Judecând după gradul de fiscalitate al altor țări primite în UE cu doi ani în urmă, avem temei să credem că la noi ponderea actuală a impozitelor în PIB este insuficientă pentru a face față sarcinilor ce ne revin în anii imediat următori aderării la UE.

Aceasta cu atât mai mult cu cât produsul intern brut mediu pe locuitor în România este sensibil mai mic decât în cele 10 țări admise în UE în 2004, după cum se poate vedea din tabelul nr. 11.

Tabelul nr. 11

Produsul intern brut mediu pe locuitor în 2003, în dolari SUA, la cursul de schimb și la paritatea puterii de cumpărare în România, comparativ cu cele 10 țări primite în UE, în anul 2004

Țara	PIB pe loc. în dolari SUA, în 2003	În %, România față de	PIB pe loc. la paritatea puterii de cumpărare în 2003	În %, România față de
Cipru	14 786	17,7	18 776	38,8
Slovenia	13 909	18,8	19 150	38,0
Malta	12 157	21,5	17 633	41,3
Republica Cehă	8 794	29,8	16 357	44,5
Ungaria	8 169	32,1	14 584	49,9
Estonia	6 713	39,0	13 539	53,7
Slovacia	6 033	43,4	13 494	53,9
Polonia	5 487	47,7	11 379	64,0
Lituania	5 274	49,7	11 702	62,2
Letonia	4 771	54,9	10 270	70,9
România	2 619	100,0	7 277	100,0

Sursa: calculat pe baza datelor din *Human Development Report 2005*, Published for the United Nations Development Programme, table 14.

Notă: țările au fost ierarhizate în ordinea descrescândă a produsului intern brut pe locuitor în 2003, în dolari SUA.

Este evident că o țară cu cât realizează un produs intern brut mediu pe locuitor mai mare, cu atât poate să suporte o fiscalitate mai ridicată. Astfel, în anul 2003, partea din produsul intern brut mediu pe locuitor, rămasă după prelevarea impozitelor, taxelor și contribuțiilor sociale, celor 10 țări din ultimul val le-au mai rămas, pentru consum, investiții private și alte trebuințe, sume care întreceau de câteva ori întregul PIB mediu pe locuitor realizat în România (de 2,1 ori în Republica Cehă, de 1,9 ori în Ungaria, de 1,6 ori în Slovacia, de 1,4 ori în Polonia etc.).

Datorită modicității produsului intern brut pe locuitor în țara noastră sunt posibilități mai reduse decât în alte țări membre ale Uniunii Europene să sporească veniturile fiscale prin introducerea de noi impozite sau prin majorarea cotelor existente.

De aceea, *prima măsură care ar trebui luată la noi ar fi lichidarea arieratelor fiscale, iar cea de a doua, restrângerea la minimum a evaziunii fiscale sub multiple forme în care acestea se manifestă.*

În legătură cu majorarea veniturilor fiscale, după epuizarea căilor menționate mai sus, problema care se pune se referă la categoria de impozite la care ar trebui apelat: directe sau indirecte ?

În țara noastră, în perioada 1995–2005, impozitele directe au procurat între 54,5% și 67,9%, iar cele indirecte între 32,1% și 45,5%, după cum se poate vedea din datele cuprinse în tabelul nr. 12.

Tabelul nr. 12

Evoluția impozitelor directe și indirecte, ca ponderi în totalul veniturilor fiscale, în perioada 1995–2005

în procente

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Impozite directe	67,9	66,1	66,0	61,0	61,5	61,3	60,5	59,4	56,6	57,2	54,5
Impozite indirecte	32,1	33,9	34,0	39,0	38,5	38,7	39,5	40,6	43,4	42,8	45,5

Sursa datelor: Ministerul Finanțelor Publice.

Din datele de mai sus, rezultă o tendință evidentă de reducere a ponderii impozitelor directe în favoarea celor indirecte. În perioada de referință, ponderea impozitelor directe s-a diminuat cu 13,4 puncte procentuale, iar ponderea celor indirecte a crescut în aceeași măsură. Cele mai mari mutații în structura impozitelor s-au produs de la 1997 la 1998 (± 5 p.p.) și de la 2004 la 2005 ($\pm 2,7$ p.p.).

Pentru comparație, arătăm că în cele 10 țări din ultimul val ponderea impozitelor directe (inclusiv contribuțiile sociale) în totalul veniturilor fiscale a scăzut de la 60% în 1995 la 58,8% în 2004, iar aceea a impozitelor indirecte a crescut de la 40,3% la 41,6%, adică cu $\pm 1,2$ p.p. Dacă pe totalul celor 10 țări din ultimul val reducerea ponderii impozitelor directe/respectiv creșterea ponderii celor indirecte este moderată, în unele țări s-au înregistrat mutații importante: în Polonia, spre exemplu, ponderea impozitelor directe a scăzut cu 13 p.p., în Slovacia cu 7,4 p.p., iar în Cipru cu 6,9 p.p.; în schimb, ponderea acestor impozite a crescut în Letonia cu 6,1 p.p., în Slovacia cu 3,7 p.p., iar în Ungaria cu 2,5 p.p. Cele mai importante mutații s-au produs cu deosebire după anul 2000, când unele țări au operat reduceri/majorări deloc neglijabile ale impozitului pe profit și/sau ale impozitului pe veniturile persoanelor fizice.

În legătură cu căile de asigurare a resurselor fiscale reclamate de îndeplinirea programului de dezvoltare și a obligațiilor noastre față de Uniunea Europeană imediat după aderare, prezintă un interes deosebit măsurile luate în 2005 și 2006 și care s-au înscris (și se înscriu) în Programul de Guvernare pe perioada 2005–2008.

În acest Program se precizează următoarele: „Cheia de boltă a politicii fiscale a Guvernului este relaxarea fiscală ca mijloc de detensionare a mediului de afaceri, de stimulare a inițiativei private și de încurajare a oficializării economiei ascunse. În același timp, relaxarea fiscală va asigura sustenabilitatea creșterii economice prin extinderea bazei de impozitare ca urmare a extinderii activităților oficiale (atât la nivel antreprenorial cât și la nivelul ofertei de muncă). Relaxarea fiscală va conferi mediului de afaceri din România flexibilitate, predictibilitate și elasticitate...”

„Guvernul României va aplica o singură rată de impunere, atât pentru impozitul pe venit cât și pentru impozitul pe profit. Rata de impunere va fi una

competitivă în raport cu statele cu care România se află în competiție în scopul atragerii de investiții străine directe”⁹.

Într-adevăr, începând cu anul 2005 cota impozitului pe profit a fost redusă de la 25% la 16%, iar la impozitul pe venitul persoanelor fizice impunerea progresivă, în cote de la 18% la 40%, a fost înlocuită cu impunerea proporțională de 16%.

În tabelul nr. 13, prezentăm rezultatele obținute, în anul 2005, în comparație cu cele înregistrate în anul anterior luării acestor măsuri de ordin fiscal.

Tabelul nr. 13

Indicatori macroeconomici pe 2004 și 2005

	2004	2005
Produsul intern brut, variație reală în % anual	8,4	4,1
Producție industrială, variație reală în % anual	5,3	2,0
Productivitatea muncii în industrie variație reală în % anual	11,9	5,2
Formarea PIB, variație reală în % anual agricultură, silvicultură, piscicultură	18,9	-13,9
Formarea PIB, variație reală în % anual industrie	6,5	2,5
Formarea PIB, variație reală în % anual construcții	9,1	9,9
Formarea PIB, variație reală în % anual servicii	6,8	8,1
Exporturi (FOB) mild. euro	18,9	22,3
Exporturi (FOB) variație anuală (%)	21,3	17,5
Importuri (CIF) mild.euro	26,3	32,6
Importuri (CIF) variație anuală (%)	24,0	23,9
Deficitul contului curent mild.euro	-5,1	-6,9
– ponderi în PIB (%)	-8,4	-8,7
Investiții străine directe mild.euro	5,1	5,2
– finanțarea deficitului contului curent (%)	100,5	75,6

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică și Banca Națională a României.

Datele de mai sus arată că, cu câteva excepții, performanțele anului 2005 se află sub nivelul atins în 2004. Condițiile atmosferice nefavorabile, inundațiile și gripa aviară nu pot explica decât parțial realizările mai slabe obținute în 2005. S-ar putea susține că măsurile fiscale din 2005 vor produce efecte pozitive în anii următori. O asemenea evoluție este pe deplin posibilă, dar ea nu poate explica înrăutățirea indicatorilor macroeconomici în 2005 față de anul anterior.

În anul 2004, s-au încasat la buget 64 839,3 mild. de lei vechi cu titlu de impozit pe profit, iar în 2005 – 65 430 mild., adică cu numai 600 mild. de lei mai mult. Dacă nu s-ar fi redus cota acestui impozit (cu 9 p.p.), venitul bugetar în 2005 ar fi trebuit să fie de cel puțin 86 657,7 mild. de lei (cifra încasărilor pe 2004 ar fi trebuit majorată cel puțin cu ritmul mediu anual de creștere – de 33,65% – înregistrat în perioada 2001–2004). Față de această situație, se pune următoarea întrebare: ce destinație au căpătat oare cele 21 818,4 mild. de lei, care au rămas la dispoziția agenților economici în urma relaxării fiscalității?

⁹ Guvernul României, Program de Guvernare 2005–2008, capitolul 12.

În mod normal, acești bani ar fi trebuit să meargă în cea mai mare parte la investiții și la creșterea stocurilor materiale (pentru producție și a produselor finite și a mărfurilor în comerț) și într-o mică măsură la sporirea salariilor și a profitului distribuit în sectorul societăților și cvasisocietăților nefinanciare (întreprinderi plătitoare de impozit pe profit).

Din datele statistice oficiale¹⁰, rezultă că, în anul 2005, formarea brută de capital s-a cifrat la 65 180,8 mild. de lei vechi, adică cu 10 181 mild. mai mult ca în 2004 (iar în 2004 la 54 999,8 mild. de lei, adică cu 11 833 mild. mai mult ca în 2003)¹¹. Așadar, cu toate că întreprinderile au dispus de un plus substanțial de resurse în urma reducerii impozitului pe profit, acesta nu se regăsește în formarea brută de capital.

Este posibil ca o parte din plusul de profit rămas la dispoziția întreprinderilor să fi fost folosit pentru creșterea salariilor și a altor drepturi de personal, precum și pentru repartizarea sub formă de dividende acționarilor și altor categorii de asociați. De asemenea, este posibil ca o parte din acesta să fi căpătat forma altor active: bani în sens restrâns, cvasibani, creanțe de încasat și reducerea obligațiilor către bănci, alți creditori, stat etc.

În urma adoptării cotei unice de impunere a veniturilor persoanelor fizice, veniturile bugetului general consolidat din această sursă s-au redus de la 71 223,9 mild. de lei în 2004 la 67 479 mild. în 2005, adică cu 3 744,9 mild.

Dacă s-ar fi păstrat ritmul mediu anual de creștere din perioada 2001–2004 (de 25,75%), impozitul încasat la buget, în 2005, s-ar fi ridicat la 89 564 mild. de lei. Golul de venituri înregistrat la buget, de 22 085 mild. (89564–67479), reprezintă un plus de venituri aflat la dispoziția populației.

Este interesant de văzut cum a fost repartizată această sumă pe categorii de contribuabili.

Potrivit Codului fiscal, aprobat prin Legea nr. 571/2003, veniturile impozabile erau împărțite în 5 tranșe, cărora le corespundeau tot atâtea cote de impunere, și anume: 18%, 23%, 28%, 34% și 40%. Cota cea mai mică se aplica la un venit anual impozabil de până la 28 800 mii de lei, iar cota cea mai mare, la venitul care depășea 156 000 mii lei pe an.

În tabelul nr. 14 prezentăm sarcinile fiscale aferente veniturilor persoanelor fizice în condițiile aplicării Codului fiscal, în anul 2004, în comparație cu cele ale trecerii la impunerea proporțională din anul 2005.

¹⁰ Institutul Național de Statistică, Buletin statistic lunar nr. 1/2006.

¹¹ Datele privind formarea brută de capital se referă nu numai la societățile și cvasisocietățile nefinanciare, dar și la celelalte sectoare ale economiei naționale: gospodăriile populației, instituțiile financiare și de asigurări, administrația publică și cea privată.

Tabelul nr. 14

Impozitul pe venitul persoanelor fizice datorat în anul 2004 și, respectiv, în anul 2005

În condițiile aplicării Codului fiscal în 2004			În condițiile aplicării cotei unice de 16%			Reducerea sarcinii fiscale în urma trecerii la aplicarea cotei unice de 16%		
Venit impozabil anual (mii lei)	Cota medie de impozit (%)	Impozit datorat (mii lei)	Venit impozabil anual (mii lei)	Cota unică (%)	Impozit datorat (mii lei)	Pe an (mii lei)	Pe lună (mii lei)	În % față de venitul impozabil
28 800	18,00	5 184	28 800	16	4 608	576	48	2,00
69 600	20,90	14 568	69 600	16	11 136	3 432	286	4,93
111 600	23,59	26 328	111 600	16	17 856	8 472	706	7,59
156 000	26,55	41 424	156 000	16	24 960	16 464	1 372	10,55
600 000	36,50	219 024	600 000	16	96 000	123 024	10 252	20,50
1 000 000	37,90	379 024	1 000 000	16	160 000	219 024	18 252	21,90

Sursa: calculat pe baza prevederilor Codului fiscal, art.43, aprobat prin Legea nr. 571/2003 și a cotei de 16% aplicate din anul 2005.

După cum rezultă din datele de mai sus, *avantajele aplicării noii reglementări sunt extrem de inechitabil repartizate pe categorii de contribuabili. Persoanele cu venituri impozabile modeste (de ordinul a 2 400 mii–5 800 mii de lei pe lună) beneficiază de reduceri de impozit de 2,00%–4,93%, în timp ce persoanele cu venituri impozabile de zeci de milioane de lei pe lună realizează reduceri ale obligațiilor fiscale de 5–10 ori mai mari.*

Aceste date confirmă aprecierea potrivit căreia „în urma trecerii de la impunerea progresivă la cea proporțională, nimeni nu pierde, ci toată lumea câștigă”. Însă câștigurile cele mai consistente sunt rezervate contribuabililor cu venituri mari și foarte mari.

Alte dovezi cu privire la repartizarea extrem de diferențiată a salariilor și a altor venituri ale persoanelor fizice, pe categorii de beneficiari ne oferă statistica noastră națională.

Tabelul nr. 15

Structura salariaților pe grupe de salarii brute, în luna octombrie 2004, în procente față de total

Grupe de salarii brute realizate	% față de total	Grupe de salarii brute realizate (lei)	% față de total
Total	100,0	De la 10000001 la 15000000	12,5
Până la 3500000	23,6	De la 15000001 la 20000000	4,6
De la 3500001 la 4000000	8,1	De la 20000001 la 30000000	2,7
De la 4000001 la 5000000	12,6	De la 30000001 la 40000000	1,0
De la 5000001 la 7000000	17,9	De la 40000001 la 50000000	0,4
De la 7000001 la 10000000	16,1	Peste 50000000	0,5

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, *Anuarul Statistic al României 2005*, tabelul nr. 4.5.

În anul 2004, în economia națională a României exista un număr mediu de 4 469 000 de salariați¹². Potrivit înregistrării din luna octombrie 2004, structura salariaților pe grupe de salarii brute era cea indicată în tabelul nr. 15.

Din datele de mai sus, rezultă că aproape un sfert din numărul total al salariaților câștigă salariul minim pe economie, circa 39% realizează între 3 500 000 și 7 000 000 pe lună, 16% între 7 000 001 și 10 000 000 lei (adică aproape un salariu mediu brut lunar), o cincime realizează între 10 000 001 și 30 000 000 milioane lei, iar 1,9% obțin venituri brute lunare care depășesc de 3–4–5 ori sau mai mult venitul mediu brut pe o lună.

În tabelul nr. 16 sunt prezentate veniturile totale ale gospodăriilor populației repartizate pe decile, în anul 2004.

Tabelul nr. 16

Veniturile totale ale gospodăriilor populației repartizate pe decile, în anul 2004

	Decila de venit total pe o persoană (lei)				
	Decila 1 până la 873000 lei	Decila 2 873074– 1288889	Decila 3 1288892– 1654296	Decila 4 1654500– 2023512	Decila 5 2023706– 2439258
lei, lunar pe o gospodărie					
Venituri totale	5631912	6570893	7464433	8437044	8945867
Gospodării totale 100,0%	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Persoane total 100,0%	13,7	11,0	10,3	10,0	10,0
	Decila de venit total pe o persoană (lei)				
	Decila 6 2439301– 2886835	Decila 7 2886907– 3435951	Decila 8 3436003– 4242111	Decila 9 4242346– 580264	Decila 10 peste 5802298
lei, lunar pe o gospodărie					
Venituri totale	9336409	10402379	12064673	15348720	24373777
Gospodării totale 100,0%	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Persoane total 100,0%	9,3	9,1	9,2	9,2	8,2

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, *Anuarul Statistic al României 2005*, tabelele 4.3; 4.4.

Datele din tabel evidențiază faptul că 73,4% din totalul membrilor gospodăriilor alcătuite din salariați, agricultori, șomeri și pensionari se încadrează în primele șapte decile, adică realizează venituri medii de până la 3 436 000 de lei de persoană, respectiv între 5 632 000 de lei și 10 402 000 de lei venituri totale pe o gospodărie.

Persoanele cuprinse în decilele 8–10 (26,6% din total) fac parte din gospodării care realizează venituri între 12 și 24 milioane de lei pe gospodărie,

¹² Institutul Național de Statistică, *Anuarul statistic al României 2005*, tabelul nr. 3.10.

adică fac parte din categoria celor înstărite. Persoanele din decilele 1–7 au o putere economică redusă și foarte redusă. Spre deosebire de acestea, persoanele din ultimele trei decile, dispunând de venituri totale de 2,1; 2,7 și 4,3 ori mai mari decât cele din prima decilă, au o capacitate de plată sensibil mai mare.

Problema repartizării impozitelor pe contribuabili ține de *echitatea fiscală*, dar aceasta nu se regăsește printre principiile înscrise în Programul de guvernare pe perioada 2005–2008.

În documentul menționat se afirmă că politica fiscală se va proiecta și implementa pe baza următoarelor principii de bază: a) principiul neutralității fiscale; b) principiul eficacității (performanței) fiscale; c) principiul egalității de tratament fiscal; d) principiul sustenabilității normei fiscale și e) principiul minimizării costului colectării veniturilor bugetare.

Așadar, *repartizarea poverii fiscale în funcție de capacitatea de plată a contribuabililor (persoană fizică) nu intră în vederile autorilor Programului de guvernare*. Respectivul document nu se referă expres nici la echitatea orizontală și nici la cea verticală¹³. Din spiritul reglementărilor fiscale în vigoare din 2005, rezultă că *legiuitorul nu a fost preocupat de problema echității*. Când se emit judecăți de valoare cu privire la echitatea fiscală, este necesar să se facă deosebire între *egalitatea matematică* sau *aparentă* a sarcinilor fiscale, la care sunt supuse două sau mai multe persoane fizice, și *egalitatea reală* sau *efectivă* a sarcinilor fiscale. Stabilirea la același nivel a impozitului datorat autorităților publice centrale, regionale sau locale, de către două sau mai multe persoane care realizează același venit mediu, din salarii, spre exemplu, poate să nu asigure egalitatea de tratament, dacă nu se ia în considerare și situația familială a fiecărui contribuabil. În condițiile unui anumit salariu mediu, puterea economică a contribuabililor va prezenta diferențieri de la o persoană la alta în funcție de starea civilă (necăsătorit, căsătorit, văduv, cu sau fără copii), precum și de numărul și vârsta persoanelor aflate în întreținerea fiecărui contribuabil. De aceea, pentru realizarea unei reale echități fiscale, este necesar ca la stabilirea impozitului pe venit să se țină seama nu numai de mărimea absolută a veniturilor realizate de o persoană fizică, ci și de

---

¹³ *Atunci când se judecă mărimea relativă a sarcinii fiscale, la care este supusă o persoană fizică sau juridică, pentru veniturile realizate dintr-o anumită sursă, în comparație cu sarcina la care este supusă o altă persoană, pentru venituri de aceeași mărime sau realizate dintr-o altă sursă, avem de-a face cu echitate orizontală.*

Când se judecă mărimea relativă a sarcinii fiscale, aferente unor venituri în cuantum diferit, realizate de persoane diferite, dar care au aceeași sursă de proveniență, avem de-a face cu echitate verticală.

În primul caz, se compară cotele impozitului pe veniturile din salarii, realizate de muncitori și funcționari, cu cotele impozitului pe veniturile din activități industriale, comerciale sau agricole, ori cu cele ale impozitului pe veniturile din arezi, chirii, dobânzi etc., realizate de industriași, comercianți, arendași, proprietari de terenuri sau de clădiri ori de deținători de acțiuni obligațiuni etc.

În cel de al doilea caz, se analizează, de pildă, dacă cotele de impozit stabilite pentru un venit de 1 000, 10 000 sau 100 000 de unități monetare reflectă în mod corect potențialul economic al contribuabililor respectivi.

elementele care caracterizează situația individuală și de sarcinile sociale ale acesteia, care îi definesc capacitatea de plată a acesteia.

De caracterul impunerii proporționale sau progresive a veniturilor persoanelor fizice s-au ocupat pleiade întregi de economiști, juriști și politicieni, fiecare susținând o poziție sau alta după cum le dictau convingerile sau interesele.

Casetă

Opinii pro și contra cu privire la echitatea fiscală

Printre primii (dacă nu chiar primul) care au pledat pentru impunerea diferențiată a veniturilor persoanelor fizice a fost economistul clasic *Adam Smith*, părintele doctrinei liberale, în anul 1776. El a formulat cele 4 maxime (principii) ale politicii fiscale, între care primul este *principiul justeții impunerii sau al echității în materie de impozite*, pe care l-a definit astfel: „*Trebuie ca supușii fiecărui stat să contribuie, pe cât posibil, la susținerea statului, în raport cu posibilitățile lor respective, adică în raport cu venitul de care, sub protecția acestui stat, ei se pot bucura.*” (Sursa: *Adam Smith, Avuția națiunilor. Cercetare asupra naturii și cauzelor ei*, vol. II, Editura Academiei Republicii Populare Române 1965, p. 242).

Într-un alt loc, *Adam Smith* se pronunța fără echivoc în favoarea impunerii progresive: „*Nu e ceva prea nerezonabil ca bogătașii să contribuie la cheltuielile publice, nu numai în proporție cu venitul lor, ci chiar și cu ceva mai mult.*” (Sursa: *Ibidem*, p. 256.)

În cei 230 de ani care s-au scurs de la formularea principiului echității fiscale, opiniile pro și contra progresivității impunerii au fost susținute de unii și combătute de alții. Ceva mai mult, principiile impunerii au fost puse la baza politicii a numeroase state dezvoltate sau în curs de dezvoltare.

Richard A. Musgrave se numără printre economiștii care atribuie o importanță majoră, pentru o bună structură a impozitelor, respectării cerințelor (principiilor) formulate la timpul său de *Adam Smith*. În acest context, pe primul loc el situează cerința ca „*repartizarea sarcinilor fiscale să fie echitabilă. Fiecare ar trebui să fie determinat să-și plătească corect partea ce-i revine.*” (Sursa: *Richard A. Musgrave, Peggy B. Musgrave, Public Finance In Theory and Practice*, McGraw-Hill Book Company, 1973, p. 193). După opinia sa, un impozit este echitabil atunci când fiecare plătitor contribuie corespunzător beneficiului pe care îl primește de la serviciile publice. Criteriul beneficiului vizează nu numai politica fiscală, dar și politica cheltuielilor.

La repartizarea sarcinilor fiscale ar trebui să se țină seama de capacitatea de plată a contribuabililor. El consideră că politica fiscală [din anii '70] este în mare măsură stabilită independent de latura cheltuielilor (la finanțarea cărora erau utilizate impozitele) și că principiul echității ar trebui să servească drept ghid. Principiul capacității de plată este în mare măsură acceptat în calitate de ghid. (Sursa: *Ibidem*, p. 194).

Pe o poziție diametral opusă se situează *Milton Friedman* în abordarea problemelor fiscale. După opinia sa, „*...atât timp cât impozitul pe venitul individual crește atât de mult în raport cu veniturile, așa cum se întâmplă acum [în anii '60], se manifestă o tendință puternică de a găsi mijloace pentru a eluda impactul său. În acest fel, precum și direct, impozitul pe venit, marcat progresiv, constituie un impediment serios în calea utilizării eficiente a resurselor noastre. Soluționarea adecvată a acestei situații constă în reducerea drastică a cotelor de impozitare mai înalte, asociată cu eliminarea posibilităților de evaziune fiscală care au fost incluse în legislație.*” (Sursa: *Milton Friedman, Capitalism și libertate*, Editura Enciclopedică, București 1995, p. 153).

În alt loc, *Milton Friedman* se exprimă și mai clar: „*Ca liberal, îmi vine și mai greu să găsec vreo justificare pentru aplicarea cotelor progresive de impunere, numai în scop de*

redistribuire a veniturilor. Aceasta mi se pare un exemplu clar de folosire a coerciției pentru a lua de la unii și a da altora, fapt ce intră în conflict direct cu libertatea individuală.

În concluzie, structura impozitelor personale ce mi se pare cea mai bună este aceea a unui impozit uniform asupra veniturilor, situat deasupra minimului neimpozabil, în care venitul să fie definit în mare, iar deducerile din venituri să fie permise doar pentru cheltuieli precis definite din venitul obținut.” (Sursa: Ibidem, p. 195).

Referindu-se la impozitul asupra corporațiilor, economistul american consideră că „cea mai bună soluție ar fi desființarea impozitului asupra societăților; dar, atât cât acest impozit se menține, nu există nici o justificare pentru a permite reduceri de impozite, adică detaxări, pentru contribuțiile acordate instituțiilor de caritate și de învățământ; aceste contribuții ar trebui acordate de indivizii care, în societatea noastră, sunt în cele din urmă deținătorii proprietății.” (Sursa: Ibidem, p. 156).

În prezent, din cele 25 de state membre ale Uniunii Europene 21 practică impunerea progresivă a veniturilor persoanelor fizice și numai 4 – impunerea proporțională. Impozite proporționale pe venitul persoanelor fizice, pe lângă cele 4 țări din ultimul val – Lituania (din 1993), Letonia (1994), Estonia (2003), Slovacia (2004) au mai trecut la impunerea proporțională și țări din afara Uniunii Europene, cum ar fi: Federația Rusă (din 2001), Serbia (2003), Ucraina (2003), România (2005) și Georgia (2005).

Evoluția produsului intern brut, în termeni relativi, în țările în care au fost reduse cotele impozitelor pe profitul corporațiilor și/sau s-a trecut de la impunerea progresivă la cea proporțională a veniturilor persoanelor fizice este prezentată în tabelul nr. 17.

Tabelul nr. 17

Ritmul anual de creștere a produsului intern brut în 12 țări, în perioada 1996–2005

în procente

Țara	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	1996–2004
Uniunea Europeană 10	4,7	4,8	3,8	3,4	4,2	2,3	2,3	3,7	5,0	3,9	3,8
Lituania	4,7	7,0	7,3	-1,7	3,9	6,4	6,8	10,5	7,0	6,5	5,7
Letonia	3,8	8,3	4,7	3,3	6,9	8,0	6,4	7,5	8,3	7,5	6,3
Estonia	4,4	11,1	4,4	0,3	7,9	6,5	7,2	6,7	7,8	7,5	6,2
Slovacia	6,1	4,6	4,2	1,5	2,0	3,8	4,6	4,5	5,5	5,2	4,1
Republica Cehă	4,2	-0,7	-1,1	1,2	3,9	2,6	1,5	3,2	4,4	4,3	2,1
Ungaria	1,3	4,6	4,9	4,2	5,2	3,8	3,5	2,9	4,2	3,6	3,8
Polonia	6,0	6,8	4,6	4,1	4,0	1,0	1,4	3,8	5,4	3,4	4,1
Țări extracomunitare											
Federația Rusă	-3,6	1,4	-5,3	6,4	10,0	5,1	4,7	7,3	7,2	6,0	3,6
Serbia și Muntenegru	5,9	7,4	2,5	-17,7	5,2	5,3	3,8	2,1	8,0	5,0	2,2
Ucraina	-10,0	-3,0	-1,9	-0,2	5,9	9,2	5,2	9,6	12,1	4,0	2,8
Georgia	11,2	10,5	3,1	2,9	1,8	4,8	5,5	11,0	6,2	7,0	6,3
România	3,9	-6,1	-4,8	-1,2	2,1	5,7	5,1	5,2	8,3	5,0	1,9

Sursa datelor: *World Economic Situation and Prospects 2006*, United Nations, 2006, table A1; A2.

Din datele cuprinse în tabel rezultă o *ameliorare a ritmului de creștere economică înregistrat în cvasitotalitatea țărilor ultimului val, ca și ale unora aflate în tranziție.*

Este posibil ca la această evoluție să fi avut o anumită contribuție și măsurile de relaxare a fiscalității adoptate de autoritățile naționale. La această îmbunătățire au mai contribuit și acțiunile vizând restructurarea economică, perfecționarea managementului financiar, creșterea investițiilor străine directe de capital, ca și alți factori.

Rezultatele bune și foarte bune obținute de țările central și sud-europene au constituit un imbold și pentru autoritățile de la București de a introduce impozitul unic de 16% pentru taxarea profitului societăților și a veniturilor persoanelor fizice începând din 2005.

În Programul de Guvernare pe perioada 2005–2008 se precizează că „*Viziunea Guvernului României în domeniul politicii fiscale este centrată pe asigurarea unui rol stimulator și orientativ al impozitelor și taxelor, în scopul creșterii și dezvoltării economice, al consolidării fiscale și al dezvoltării și întăririi clasei de mijloc*”¹⁴.

Deși Programul își propune să subordoneze politicile fiscal-bugetare obiectivelor de susținere a creșterii economice și de reducere a inflației, rezultatele obținute în 2005 nu confirmă aceste speranțe: ritmul de creștere a produsului intern brut a fost numai pe jumătatea celui realizat în anul anterior (4,1% față de 8,4%), iar rata inflației a fost superioară celei programate (8,6% față de 5,0%, ± 1 p.p. marjă de manevră).

Un alt venit fiscal asimilat impozitelor directe îl constituie *contribuțiile sociale*, care ocupă un loc important în totalul acestora.

În anul 2003, contribuțiile sociale realizate în România au procurat 35,0% din totalul veniturilor fiscale, în 2004 – 33,6%, iar în 2005 – 34,2%. În anul 2004, cele 25 țări membre ale Uniunii Europene au realizat o medie aritmetică a contribuțiilor sociale de 30,6%; sub acest nivel s-au situat cele 15 țări cu state vechi (28,9%), iar peste, cele 10 țări ale ultimului val (33,1%).

Se poate spune că ponderea contribuțiilor sociale în totalul veniturilor fiscale în România este aproximativ la nivelul mediu al celor 10 membri primiți în Uniune în anul 2004.

În spatele cifrelor medii se ascund însă abateri deloc neglijabile atât în rândurile vechilor, cât și în cele ale noilor membri. Astfel, cele mai mari ponderi în totalul veniturilor fiscale au înregistrat Germania (42,6%), Republica Cehă (41,3%), Polonia (40,9%), Slovacia (40,1%), Slovenia (37,1%) și Olanda (37,1%), iar cele mai reduse ponderi – Irlanda (15,3%), Malta (19,7%), Regatul Unit (18,4%), Cipru (23,0%), Finlanda (26,9%) și Suedia (27,4%). Danemarca deține o pondere de numai 2,4%, deoarece cheltuielile care în trecut se finanțau din contribuții sociale, de mai mulți ani se finanțează din veniturile generale ale statului.

¹⁴ *Guvernul României, Program de Guvernare 2005–2008, capitolul 12.*

Disparitățile dintre țări în ceea ce privește ponderile contribuțiilor sociale în totalul veniturilor fiscale sunt determinate de nivelul sarcinilor la care sunt supuși angajatorii și angajații la constituirea fondurilor sociale.

Iată câteva exemple de cote ridicate: în Belgia contribuțiile sociale în 2004 s-au ridicat la 48% din fondul de salarii brut (repartizate astfel: 37,5% angajatorii și 13% salariații); în Germania 41,1%, care se suportă în părți egale de angajatori și angajați; în Republica Cehă – 37,5% (din care: 35%+12,5%), iar lucrătorii independenți 50% din venitul net; iar în Spania 37% (din care: 30,6%+6,4%).

Contribuții în cote mai reduse se percep în Grecia. Angajatorii rețin de la salariați și varsă o contribuție de 16% pentru funcționari (gulerele albe) și de 19,45% pentru muncitori (gulerele albastre). În Malta, contribuțiile la securitatea socială sunt suportate de către angajatori, salariați și stat în proporții egale de câte 10% din salariul de bază.

Cotele contribuțiilor sociale practicate în România, în 2006, sunt prezentate în tabelul nr. 18.

Tabelul nr. 18

**Mărimea și structura contribuțiilor sociale realizate în România în anul 2004
(în procente față de fondul de salarii brut lunar)**

Destinația contribuțiilor	Total	din care:	
		Angajatori	Angajați
Bugetul asigurărilor sociale de stat	29,25	19,75	9,50
Fondul asigurărilor sociale de sănătate	13,50	7,00	6,50
Fondul pentru ajutorul de șomaj	3,50	2,50	1,00
Fondul pentru concedii medicale	0,75	0,75	-
Total	47,00	30,00	17,00

Sursa datelor: Ministerul Finanțelor Publice

Faptul că povara contribuțiilor sociale continuă să se afle la un nivel ridicat demonstrează necesitatea reducerii acestora, deoarece afectează interesul companiilor străine pentru investiții directe de capital și micșorează capacitatea concurențială a agenților economici din țara noastră.

În ceea ce privește *regimul taxei pe valoarea adăugată*, acesta a fost aliniat *acquis*-ului comunitar. Cota standard se menține la nivel de 19%, iar cota redusă – de 9% – se aplică la un număr limitat de prestări de servicii și la câteva bunuri, altele decât produsele alimentare.

Stârnește nedumerire obstinația cu care Guvernul respinge orice propunere referitoare la aplicarea unei cote reduse și la anumite produse alimentare de primă necesitate pentru populație. Motivația ministerului de resort constă în aceea că practicarea a două cote – una standard și alta redusă – pentru un anumit produs generează un volum suplimentar de operațiuni birocratice și mai cu seamă poate fi o sursă de fraudă fiscală.

Asemenea argumente practice sunt pertinente, dar ele pot fi contracarate cu măsuri de natura celor luate de țările comunitare care de ani buni aplică fără întrerupere cote reduse la produse alimentare, medicamente ș.a. Între aceste țări se numără: Austria, Belgia, Grecia, Irlanda, Luxemburg, Olanda, Portugalia, Ungaria etc. Împrumutarea experienței acestora ne-ar putea fi de mare folos în promovarea unei măsuri fiscale cu mare impact social.

În 2005 și în primele luni ale anului în curs au produs efecte măsurile de relaxare financiară cuprinse în Programul de guvernare și puse în aplicare din primul an de guvernare.

Efectele acestor măsuri s-au reflectat în încasările bugetare și în veniturile agenților economici și ale populației.

Creșterea veniturilor populației în 2005 a fost favorizată, pe de o parte, de relaxarea fiscalității, iar pe de alta, de sporirea câștigurilor salariale nete într-o proporție superioară creșterii producției și productivității muncii în industrie. Astfel, câștigul salarial mediu net în economie a crescut cu 13,5% (față de 10,2% în 2004), în timp ce producția în industrie a sporit cu numai 2,0% (față de 5,3% în 2004), iar productivitatea muncii în această ramură a crescut cu 5,2% (față de 11,9% în 2004)¹⁵.

Încasările din TVA, realizate în 2005, s-au cifrat la suma de 225 378 mild. de lei vechi, care depășesc cu 2 652,3 mild. pe cele care s-ar fi obținut în condițiile în care s-ar fi păstrat ritmul mediu anual de creștere (de 34,60%) înregistrat în perioada 2001–2004. Încasările din accize din 2005, în sumă de 90 794 mild. de lei, sunt cu 23 625 mild. mai mari decât cele care s-ar fi realizat în condițiile păstrării ritmului mediu anual de creștere (de 43,65%), înregistrat în perioada 2001–2004.

Încasările bugetare mai mari din 2005 se explică prin creșterea consumului final efectiv, care a sporit cu 17,8% față de anul precedent (2004).

Creșterea importantă a consumului poate impulsiona creșterea valorii adăugate brute (respectiv a PIB), în măsura în care acesta se referă la produse indigene; dacă însă plusul de venituri bănești aflat la dispoziția populației se orientează în mare măsură spre bunuri din import, acesta contribuie la majorarea deficitului de cont curent al balanței de plăți.

Într-adevăr, deficitul de cont curent a crescut, în 2005, de la 5,1 la 6,9 mild. de euro, iar ca pondere în PIB de la – 8,4% la – 8,7%.

Concomitent cu creșterea importantă a consumului, în 2005, a avut loc creșterea accentuată a soldului creditelor acordate populației (în 2005 soldul creditului acordat populației, în lei și în valută, a crescut de la 11,874 mild. de lei noi în 2004 la 21,371 mild. în 2005, adică cu 80% în expresie nominală și cu 65,7% în expresie reală.

Din soldul creditului acordat populației 74% a reprezentat credit de consum și numai 26% credit ipotecar/imobiliar¹⁶.

¹⁵ Sursa: Institutul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor Publice.

¹⁶ Sursa: Banca Națională a României.

O creștere importantă în lei și în valută, a marcat și creditul neguvernamental, și anume de la 41,76% mild. de lei în 2004 la 60,67 mild. în 2005, adică cu 45,3% în termeni nominali (față de 37,9% în 2004). În termeni reali, creșterea în 2005 a fost de 33,8% (față de 26,2% în 2004)¹⁷.

CONCLUZII

În încheiere, voi prezenta câteva opinii personale în legătură cu probleme de interes fiscal-bugetar pentru țara noastră, înainte de momentul aderării la Uniunea Europeană.

1. Analiza seriilor lungi de date de care dispunem, provenind din surse statistice naționale și internaționale, evidențiază tendința de creștere a fiscalității generale în țările membre ale Organizației de Cooperare și Dezvoltare Economică și cu deosebire în țările Uniunii Europene.

Această tendință se degajă din evoluția încasărilor din impozite, taxe și contribuții sociale, în raport cu produsul intern brut. În perioada 1965–2002, acest indicator care exprimă fiscalitatea generală pe ansamblul celor două organizații internaționale înregistrează o creștere cu peste 10 puncte procentuale.

Aceeași tendință de creștere înregistrează și ponderea veniturilor din impozite și taxe, exclusiv contribuțiile sociale, în PIB, care, în cei 37 de ani, marchează un plus de 6 puncte procentuale.

Creșterea acestui indicator variază însă sensibil de la o regiune la alta și de la o țară la alta: cea mai spectaculoasă creștere s-a înregistrat în țările OCDE din Europa, iar cea mai modestă în cele din America de Nord. Ritmurile diferite de creștere a fiscalității generale de la o țară la alta se explică prin gradele diferite de dezvoltare economică ale acestora și prin politicile sociale, economice și de altă natură, promovate de autoritățile publice.

Faptul că, în 2002, 27 de țări membre ale OCDE aveau o fiscalitate în creștere față de 1965 și numai trei țări – Ungaria, Polonia și Slovacia – aveau un grad de fiscalitate mai redus decât în anul primirii lor în OCDE (1991 și 1992), ne îndreptățește să credem că *tendința de creștere a fiscalității este de lungă durată, iar nu una conjuncturală*.

Structura veniturilor fiscale pe ansamblul OCDE și, separat, pe total Uniune Europeană, de-a lungul perioadei investigate, a suferit anumite mutații, dar acestea n-au schimbat radical corelațiile existente între impozitele directe și cele indirecte, între impozitele pe venit și cele pe avere, ori între contribuțiile sociale datorate de angajatori și, respectiv, de angajați.

Dacă pe ansamblu, taxele de consumație au înregistrat o diminuare (de 7,6 puncte procentuale), în cadrul acestei grupe de venituri, taxele generale pe consum (de tipul impozitului pe cifra de afaceri, al impozitului pe producție ori al taxei pe

¹⁷ Ibidem.

valoarea adăugată) și-au sporit ponderea, în schimb accizele au marcat o evoluție diametral opusă.

În lumina celor de mai sus, se naște următoarea întrebare: *dacă tendințele înregistrate în evoluția fiscalității și mutațiile intervenite în structura veniturilor fiscale și în cadrul unor componente ale acestora au valoare exclusiv pentru țările care au făcut parte din OCDE (24, în anul 1965 și 30, în 2002), sau prezintă o anumită relevanță și pentru România care, acum ca și atunci, se află în afara acestei organizații?*

După opinia noastră *contează nu atât cadrul instituțional în care au funcționat (OCDE, CEE și respectiv UE), cât mai ales faptul că țările respective au avut un numitor comun, și anume economia de piață. Țările investigate (în număr de 24–30), indiferent dacă au fost puternic dezvoltate, emergente sau în tranziție, au fost conectate la economia mondială și au fost supuse fenomenelor care s-au manifestat în ultimele patru decenii și au reacționat la șocurile acestora folosind instrumente economice, comerciale, fiscal-bugetare, monetare sau valutare.*

În calitate de membră a clubului țărilor comunitare, România se va comporta ca celelalte țări și, cu deosebire, ca cele 10 din ultimul val. Ea nu va face notă discordantă în cadrul UE, deoarece ea și-a asumat o serie de angajamente față de această organizație în toate domeniile în care a purtat negocieri, inclusiv în cele fiscale și bugetare.

Este adevărat că implementarea acquis-ului comunitar în legislația noastră ne obligă la respectarea directivelor adoptate de autoritățile de la Bruxelles, mai cu seamă în ceea ce privește impozitele indirecte aflate în competența acestora. Dar și în acest domeniu autoritățile naționale dispun de o anumită marjă de manevră: să stabilească cota standard și cota redusă de TVA în limitele stabilite și să practice accize nu numai la uleiurile minerale, produsele alcoolice și la tutunul manufacturat, dar și la alte produse pe care le consideră justificate.

2. În cursul anului 2006, identificarea de resurse pentru finanțarea nevoilor publice sporite ca urmare a apropiatei aderări la Uniunea Europeană, organele abilitate cu soluționarea acestei probleme au fost îndemnate de organisme internaționale să apeleze la majorarea cotei standard a taxei pe valoarea adăugată sau a cotei impozitelor pe venit și pe profit.

O judecată la rece ne conduce la concluzia că *majorarea cotei standard a taxei pe valoarea adăugată ar putea aduce un plus de resurse bugetare, dar aceasta ar fi însoțită de efecte adverse, și anume:*

a. *Această măsură ar conduce la creșterea prețurilor la toate produsele de proveniență internă și din import, ca și a tarifelor la toate serviciile impozabile. Or, o asemenea măsură ar contracara atingerea obiectivului monetar care țintește inflația;*

b. *Creșterea cotei taxei pe valoarea adăugată se răsfrânge negativ asupra nivelului de trai al populației, care pentru părți largi este sub nivelul de subzistență;*

c. *Majorarea cotei taxei pe valoarea adăugată ar conduce la sporirea încasărilor bugetare. Cum una din sursele de alimentare a bugetului general al*

Comunităților Europene o constituie taxa pe valoare adăugată încasată de statele membre, *pe măsura creșterii încasărilor bugetare din TVA, într-un stat membru, în mod automat sporește suma datorată de acesta UE cu titlu de contribuție obligatorie la bugetul general al Uniunii Europene*¹⁸;

d. Cu ani în urmă a fost conceput un regim tranzitoriu de percepere, vărsare și recalculare a taxei pe valoarea adăugată. După cum se știe, potrivit regulilor GATT/OMC, taxa pe valoarea adăugată se percepe în țara în care se consumă produsul considerat (adică în țara importatoare), iar nu în țara producătoare care îl exportă. Potrivit propunerilor cuprinse în noul regim, impozitul urma să fie vărsat la bugetul țării de origine a produsului, iar la finele anului, aceasta trebuia să regularizeze cu țara importatoare vărsămintele efectuate. Dacă sumele încasate la bugetul țării exportatoare, aferente exportului de mărfuri în țara considerată, erau mai mari decât cele aferente importului din acea țară, diferența urma să se deconteze țării în drept. Altfel spus, și în condițiile regimului tranzitoriu ar urma să se aplice principiul compensării la frontiere (taxarea produselor în țara importatoare, iar nu în țara producătoare care le exportă), dar decontarea TVA între țările participante (exportatoare/importatoare) ar urma să se facă la sfârșit de an.

Generalizarea regimului tranzitoriu ar avantaja țările care practică cote de TVA mai mici decât cele cu care intră în concurență, care practică cote mai mari. În cazul a două produse având aceleași performanțe tehnice și de calitate – care ar trebui să aibă același preț de desfacere exclusiv TVA – vor fi diferențiate de cota TVA, deoarece prețul de desfacere cu TVA va influența opțiunea cumpărătorului potențial: în mod logic, acesta va prefera produsul cu cota mai mică de TVA, chiar dacă acesta este din import, iar nu produsul indigen care include în prețul de desfacere o taxă pe valoarea adăugată într-o cotă mai mare.

Noul regim nu a fost generalizat, deoarece reclamă un volum mai mare de muncă și, în plus, nu există certitudinea că țările vor comunica corect cifrele exporturilor de mărfuri către țările partenere pentru care au încasat TVA la propriul buget. *Pentru a ne pune la adăpost de consecințele posibile ale introducerii unei asemenea reglementări, este bine să nu majorăm cota taxei pe valoarea adăugată, care ar putea deveni un factor agravant al concurenței cu alte țări.*

Pe baza acestor argumente, *considerăm că majorarea cotei TVA nu constituie o alternativă viabilă pentru acoperirea plusului de cheltuieli publice din 2007 și următorii ani.*

3. În ceea ce privește cea de-a doua soluție recomandată – majorarea cotei unice de impozit – considerăm că *impozitul pe venitul persoanelor fizice ar trebui tratat distinct de impozitul pe profitul societăților.*

---

¹⁸ Începând din anul 1999, cota vărsământului din TVA, datorat de fiecare stat membru la bugetul general al Uniunii Europene, a fost stabilită la 1% din încasărilor din această sursă la bugetul național. În anul 2000, taxa pe valoare adăugată a procurat 38,1% din totalul veniturilor bugetului general al UE și a ocupat poziția a doua după vărsămintele statelor membre în raport cu PNB, care a avut o contribuție de 42,3% pe ansamblul celor 15 state membre ale UE.

Astfel, *la impozitul pe venit ar trebui să se ia în considerare impunerea diferențiată a veniturilor, în funcție de mărimea acestora, cu precizarea că în loc de 5 tranșe de venit și tot atâtea cote ar putea să rămână numai trei, iar cotele marginale (maximă și minimă) să fie reduse.* Nivelul celor trei cote ar trebui calculat în funcție de numărul contribuabililor pe structuri de venit. O asemenea operațiune ar trebui să aibă la bază anchete speciale la care să participe economiști-financiar și statisticieni. În orice caz, *impunerea diferențiată a veniturilor persoanelor fizice duce la rezultate mai apropiate de cerințele echității fiscale decât impunerea cu o cotă unică care exclude ideea echității.*

4. *Profitul societăților se pretează la impunerea proporțională.* Cota de impunere corespunzătoare obiectivului urmărit – stimularea investițiilor productive pe seama propriilor resurse – depinde de mai mulți factori:

- mărimea efortului financiar pe care societatea românească trebuie să-l facă în anii următori;
- cât din acest efort poate fi susținut din resurse naționale și cât din investiții străine de capital?
- cât din resursele naționale ar trebui să provină din impozite, taxe și contribuții sociale de la populație și cât de la companiile în funcțiune?
- cât din resursele companiilor ar trebui să reprezinte profit nedistribuit și cât din creditele bancare ori împrumuturile obligatate interne sau externe?

Legiferarea unei cote anumite – 13%, 16%, sau 20% – fără calcule de fundamentare ne poate duce la situații nedorite: folosirea unei părți exagerate din profitul lăsat la dispoziția întreprinderii pentru creșterea salariilor angajaților, majorarea dividendelor distribuite acționarilor sau pentru efectuarea de investiții neproductive (clădiri administrative, automobile de lux, mobilier de birou scump etc.) în loc să achiziționeze echipamente tehnice, mașini performante și aparate de măsură și control care să contribuie la creșterea productivității muncii și la îmbunătățirea calității produselor, la promovarea exportului.

În ce limite s-ar putea recurge la majorarea sau la reducerea impozitului pe profit urmează a se stabili de organele abilitate împreună cu reprezentanții confederațiilor sindicale și ai patronatelor.

5. *În practica internațională, în ultimii zece ani, s-au întâlnit nu numai cazuri de reducere a cotelor de impozit, dar și de majorare a acestora.* Un exemplu foarte recent este acela al Ungariei.

Parlamentul țării vecine a aprobat, în luna iulie 2006, planul de austeritate propus de guvernul Ferenc Gyurcsany pentru reducerea deficitului financiar public, care atinsese cel mai înalt nivel din rândurile celor 25 de țări comunitare.

Planul de austeritate prevede majorarea mai multor impozite directe și indirecte și introducerea unor impozite noi. Este vorba de majorarea impozitului pe profitul societăților de la 15% la 20%, majorarea nivelului mediu al taxei pe valoarea adăugată tot de la 15% la 20%, perceperea unui impozit de solidaritate de 4% de la întreprinderile rentabile și de la persoanele fizice înstărite, precum și introducerea unui impozit de 20% pe câștigurile de capital. Băncile urmează să

achite un nou impozit special de 5% din profiturile provenind din dobânzile aferente împrumuturilor finanțate de stat.

Planul la care ne referim cuprinde și măsuri bugetare: eliminarea subvențiilor la gazele naturale și energia electrică, precum și reducerea numărului funcționarilor publici.

Prin traducerea în viață a planului de austeritate aprobat de legislativ se scontează obținerea de economii de 350 miliarde de forinți (1,2 mild. de euro) în anul în curs și de 1 000 de mild de forinți în 2007.

Măsurile adoptate de autoritățile publice de la Budapesta au fost luate nu numai din necesitatea respectării reglementărilor comunitare (Tratatul de la Maastricht ș.a.), dar și din dorința menținerii Ungariei pe drumul care să-i permită aderarea la zona euro în anul 2010.

6. În anul 2005 și în primul semestru al anului 2006 au fost formulate aprecieri critice cu privire la măsurile adoptate pentru acoperirea golului de venituri provocat de aplicarea cotei unice la impunerea veniturilor persoanelor fizice și a profiturilor societăților. Observații asemănătoare au fost făcute și în legătură cu modificarea Codului Fiscal ce a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2007.

Opinii dezaprobatore au fost exprimate cu privire la accentuarea fiscalității la întreprinderile mici și mijlocii, la generalizarea cotei unice de impozit la veniturile din capital (dobânzi, dividende și operațiuni mobiliare) și din agricultură, la majorarea impozitului pe clădirile care depășesc o anumită suprafață și a impozitului pe automobilele care depășesc o anumită capacitate cilindrică etc.

Nu dorim să ne asumăm rolul de arbitru și să spunem care ni se par justificate și care nu. Acest lucru l-au făcut și-l vor face, în continuare, specialiștii în materie, reprezentanții ai societății civile, patronatelor, sindicatelor și parlamentarii.

Mai important ni se pare să ne spunem părerea cu privire la *legitimitatea aplicării unor soluții derogatorii regimului general pentru unele categorii de venituri sau de contribuabili. După opinia noastră, asemenea soluții au mai fost aplicate și legitime în alte țări și ele ar putea fi acceptate și la noi, atâta vreme cât acestea se justifică din punct de vedere economic, social sau se consideră oportune.*

7. Introducerea cotei unice de impozitare în anii '90 și în prima jumătate a decadei în curs în mai multe țări europene, în prezent se află și în atenția altor țări: unele pentru a imita exemplul celor dintâi, altele pentru a se informa asupra eventualelor efecte pe care această măsură le-ar avea asupra celorlalte țări ale Uniunii Europene. Voci din Suedia și Germania, spre exemplu, au afirmat că prin reducerea impozitelor în țările din ultimul val ar avea loc un transfer de sarcini asupra celor 15 anterior admise în UE. Pentru a pune capăt acestei concurențe neloiale (atragera investițiilor străine directe de capital) este de așteptat ca Uniunea Europeană să impună măsuri care să împiedice practicarea așa-numitului „*dumping fiscal*”, adică un nivel mai scăzut al fiscalității decât media europeană.

În anii care vin, *ne putem aștepta și la alte propuneri care să restrângă competențele conferite autorităților naționale în materie de impozite directe și să le extindă pe cele ale autorităților comunitare.* Acest lucru se va înțelege mai bine

după ce se va decide soarta Constituției Europene: ne așteaptă o nouă limitare a prerogativelor autorităților naționale, respectiv o nouă limitare a suveranității statelor membre în viitorul apropiat, sau nu.

8. În studiul de față, ne-am referit la sisteme fiscale și politici fiscale promovate de diverse țări, de-a lungul anilor, inclusiv de România. Pentru a fi eficiente, *politicile fiscale trebuie abordate în strânsă corelație cu politicile bugetare*. După cum se știe, *nivelul fiscalității este dependent, pe de o parte, de potențialul economic al țării, iar pe de altă parte, de efortul financiar reclamat de atingerea obiectivelor economice, sociale, ecologice și de altă natură, în perioada considerată, care își găsesc refinanțarea în bugetul general consolidat*.

Dacă fiscalitatea practică întreține capacitatea de plată a contribuabililor persoane fizice și juridice, aceasta va genera efecte adverse și va influența negativ ritmul creșterii economice și/sau condițiile de viață ale populației.

La rândul lor, politicile fiscale și cele bugetare este imperios necesar să fie riguros corelate cu politicile monetare și cele valutare.

Creșterea nivelului deficitului financiar public de la 0,5% la 2,5% din produsul intern brut, cu prilejul rectificării bugetare din iulie 2006, în țara noastră, a ridicat îndreptățite semne de întrebare dacă nu cumva măsura respectivă va influența negativ politica monetară promovată de Banca Centrală, care și-a stabilit, pentru finele anului 2006, o țintă de inflație de $5\% \pm 1$ punct procentual.

În cel de-al doilea semestru al anului 2006 se va putea vedea dacă au avut sau nu un suport credibil asigurările date de oficialii ai finanțelor publice, potrivit cărora cvasitotalitatea plusului de cheltuieli bugetare va fi destinat investițiilor (acumulării) și numai o mică parte va alimenta consumul instituțiilor publice și al populației.

Experiența de până acum, și mai ales cea din ultimele 18 luni, dovedește că *fără o strategie (cel puțin) pe termen mediu nu se poate asigura un echilibru financiar, monetar și valutar durabil în țara noastră. Fără o conlucrare strânsă între factorii de decizie din domeniul finanțelor publice și cei care au responsabilități în asigurarea stabilității prețurilor, în supravegherea evoluției creditelor și în buna funcționare a piețelor financiar-monetare, nu putem spera la admiterea României, într-o perioadă apropiată, în zona euro.*

In the beginning, this article briefly presents the general evolution of fiscal policies, during the XX-th century, within different countries.

Enhancing the historical importance that regional organizations have had in orienting the countries' fiscal policies, during the second half of the XX-th century, the author largely describes those policies and their evolution, in the next three chapters.

Thus, it is presented the evolution of fiscal policies in the member-states of: OECD, EU for the reminded period, than the same analysis is made in the case of Romania, in the beginning of its EU integration.

The conclusions presents personal opinions of the author regarding the budgetary-fiscal system of Romania, in the new context – Romania as EU country, through several proposals and analyses.

